

EMOTIONAL LANDSCAPES

EN EXPLORATIV UNDERSÖKNING AV MÄNNISKANS
SAMSPEL MED VÄRNHEMSTORGET I MALMÖ

Sara Berntsson

Vårterminen 2016

SGEL36: Examensarbete

Handledare: Anders Lund Hansen

Institutionen för kulturgeografi och ekonomisk geografi

LUNDS
UNIVERSITET

ABSTRACT

The aim of this thesis is to explore how people interact with their environment. With increasing urbanization, cities are under more pressure to accommodate the needs of their inhabitants. Influenced by the sustainability discourse and the challenges of an increasing urban population, the outcome in many cases is densification. However, urban transformation also involves another discourse, that of interurban competition, which involves the construction of more attractive and liveable cities. With this as the background of this study, I aim to address the core components of cities: people and places, as well as the interplay between them.

The case study in question, drawing from Henri Lefebvre's "triad of space", looks at how Värnhemstorget is conceived and perceived. Following content analysis and non-participatory observational methods, the study indicates that Värnhemstorget is conceived to be used as a public transport hub and a meeting spot, and perceived in the same light. However, it also indicates a much more complex and multi-faceted interplay between people and the environment, which goes beyond this conception.

The study concludes that the process of planning needs to involve a consideration of the reality of how people interact with the environment, in turn leading to the creation and development of more vibrant and liveable cities. Furthermore, the study suggests that there is ample scope for further research in this area.

Keywords: city planing, lefebvre, right to the city, triad of space, tuan

"All these accidents that happen
Follow the dots
Coincidence makes sense only with you
You don't have to speak
I feel

Emotional landscapes
They puzzle me
The riddle gets solved ..."

'Joga' av Björk

INNEHÅLL

1 INLEDNING	9
1.1 BAKGRUND.....	10
1.2 PROBLEMFÖRMULERING OCH RESEARCH DESIGN.....	13
1.3 SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR.....	14
1.4 AVGRÄNSNINGAR.....	15
1.5 TIDIGARE FORSKNING.....	17
1.6 DISPOSITION.....	21
1.7 FÖRKORTNINGAR.....	22
2 TEORI	24
2.1 YI-FU TUAN: SPACE AND PLACE.....	24
2.2 MICHEL DE CERTEAU: THE PRACTICE OF EVERYDAY LIFE.....	25
2.3 HENRI LEFEBVRE: PRODUCTION OF SPACE.....	27
2.4 DAVID HARVEY: RÄTTEN TILL STADEN.....	30
2.5 KRITISK DISKUSSION AV TEORIER.....	32
3 METOD	34
3.1 VETENSKAPLIG ANSATS.....	34
3.2 FALLSTUDIE SOM ÖVERGRIPANDE METOD.....	36
3.3 DOKUMENTANALYS.....	37
3.4 OBSERVATIONSMETODER.....	38
3.5 REFLEKTION KRING FORSKARROLLEN.....	42
4 EMPIRISKT MATERIAL	44
4.1 STYRDOKUMENT.....	44
4.2 ICKE-DELTAGANDE OBSERVATION & VISUELL METOD.....	49
4.3 SAMMANFATTNING.....	54
5 ANALYS OCH DISKUSSION	55
5.1 MÄNNISKANS SAMSPEL MED PLATSEN.....	55
6 SLUTSATSER	61
BILAGA 1: DETALJPLAN FÖR VÄRNHEMSTORGET	67
BILAGA 2: OBSERVATIONSSCHEMA	68
BILAGA 4: FILMMATERIAL FRÅN VISUELL METOD	69
Figur 1.1. Malmö stadskarta.....	10
Figur 1.2. Detaljkarta Värnhemstorget, detaljerad.....	11
Figur 1.3. Detaljkarta över Värnhemstorget., nedtonad.....	12
Figur 1.4. Detaljkarta över Värnhemstorget.....	23
Figur 2.1. Modell för hur upplevelser skapas.....	25
Figur 2.2. Egen modell av Lefebvres "rumsliga triad".....	28
Figur 4.1. Detaljkarta Värnhemstorget med utmarkerade karaktärskategorier.....	49
Figur 5.1. Sammanställning av metodmaterial.....	56

1 INLEDNING

"Malmös befolkning har ökat kraftigt. Fler människor rör sig nu på samma yta eftersom staden blivit tätare bebyggd. Gator och torg har fått mer liv och rörelse. Stadsbilden kännetecknas av aktivitet, folkvimmel och möten där butiker, lokal handel och restauranger blomstrar."

Utdrag ur visionen från Malmö stads översiktsplan 2014 (ÖP 2014:9)

Som Malmö stad förutspår möter vi nu en stor urbanisering och kan förvänta oss en ökad sådan i framtiden. Med detta följer större press på våra städer. Fler människor samsas om samma ytor där invånarnas gemensamma behov måste mötas och gärna matchas med interurban konkurrenskraftighet, fler essentiella byråkratiska och institutionella funktioner behövs, samt infrastruktur att ta oss hem och till jobb, kontor och bostäder byggs om och byggs till. Parker och fontäner, broar, kanaler, shoppingcentrum och gågator i och utanför stan poppar upp som maskrosor i den urbana myllan. Samtidigt bubblar en ny diskurs upp under ytan, en om mer levande städer, hållbara städer, kvalitativa städer. Kärnan i diskursen cirkulerar kring hur omgivningen påverkar människor och hur människor påverkar omgivningen.

Det vi tycks urskönja i den urbana framtiden är städer med människor som har både samma behov som idag, fast kanske annorlunda och i vissa fall olika. I en snabb historisk tillbakablick så kan vi konstatera att våra urbana miljöer har förändrats enormt sedan urbaniseringens inträde. Från industriella smältdeglar till post-industriell stagnation och förvirring, med ett snärt uppvaknande till nya möjligheter och utmaningar.

Inte endast världen har förändrats och format den urbana miljö som vi känner till idag, utan även människan och dens behov, känslor och tankar. För att kunna möta dessa krävs det inte endast att gjuta staden i en annan form, utan med andra material och medel. I denna uppsats vill jag undersöka hur människor förhåller sig till

den urbana miljön, både fysiskt och mentalt, samt hur människor tar platser i anspråk, förändrar dem spontant, omskapar platser med nya funktioner och betydelser.

1.1 BAKGRUND

1.1.1 VÄRNHEM: HISTORIA OCH KONTEXT

Värnhem har länge utgjort länken mellan landsbygd och stad, därmed även en viktig vägkorsning. De stora vägar som utgår från Värnhem, Lundavägen, Östra Förstads-gatan, Föreningsgatan och Sallerupsvägen har sedan flera hundra år utgjort betydande vägsträckningar. I takt med Malmös expansion har Värnhems karaktär ändrats

Figur 1.1 Malmö stadskarta. Den blå prick markerar studieområdet. Karta: Malmö stad/Stadsbyggnadskontoret.

från lantlig bebyggelse till tätare stadsbebyggelser bestående av bostadskvarter, Östervärns järnvägsstation och industri.

Torget byggdes om i takt med att området i sig förändrades. Tåta sammanhängande kvarter med intensiv stadsmiljö och stort utbud av service präglade området på 40- och 50-talet, med tilltagande trafik kom

platsen att fungera som en trafikplats och kollektivtrafiksnod. Under denna tid genomgick området stora förändringar vilket påverkat stadsbilden radikalt. Dels revs en stor omfattning kvarter, en motorvägsinfart drogs fram till Drottninggatan, busstrafiken intensifierades medan Östervärns station revs 1961. Trettonvåningshuset som dominerar platsen än idag innehöll olika typer av service, kontor och lägenheter. Mellan 80- och 00-talet skedde upprustning av befintliga stadsdelar, stadsmiljön förbättrades med grönska och service, husockupationer kom och gick, en kortlivad park anlades. En väntsalsbyggnad byggdes, ersattes, byggdes om och revs ned för att ersättas

på 90-talet med den terminalbyggnad som idag finns på torget. Med detta genomgick Värnhemstorget en omgestaltning (Tykesson et al. 2005:67, 72-77).

1.1.2 VÄRNHEMSTORGET: HISTORIA OCH SYFTE

Som tidigare nämnt är Värnhemstorget starkt präglat som vägkorsning, och det var först under 1910-talet torget började få sin storstadsmässiga karaktär (Tykesson et al. 2005:32). Värnhemstorget genomgick en stor omgestaltning 1997. Syftet vara att förbättra för busstrafikanterna och miljön (Ibid. 2005:77). Busstrafiken lades om, en stor öppen yta tänkt för bland annat torghandel anlades. Torget uppfattas som "öde och tom", menar Tykesson et al. (2005:33), då detta inte har kommit igång än (år 2004/5), men beskriver vidare att den upphöjda platån på torget används flitigt av skateboardåkare och menar på att det liv som aktiviteten tillför platsen uppskattas av många.

Figur 1.2. Detaljkarta Värnhemstorget, detaljerad. Karta: Malmö stad/Stadsbyggnadskontoret

1.1.3 VÄRNHEMSTORGETS FYSISKA UTFORMNING

Studiens geografiska avgränsning utgörs av de fyra stora bilvägar som omringar Värnhemstorget. "Planområdet är beläget i Rörsjöstaden i Innerstaden och sträcker sig från Kungsgatan i norr till Föreningsgatan i söder och från Östra Förstadsgatan i öster till Ehrensverdsgatan och kvarteret Hugo i väster" (DP Värnhemstorget 1998a:1)¹ (se figur 1.3 för tydligare visualisering).

Figur 1.3. Detaljkarta över Värnhemstorget., nedtonad Karta: Malmö stad/stadsbyggnadskontoret

Torget består av en öppen yta omringad av varierad bebyggelse, markerat med ett diagonalt stråk. Präglat av regional och lokal kollektivtrafik utgör den långsmala terminalbyggnaden med sitt stora skärmtak en känsla av ett sammanhållet rum. Kungsgatans allé fortsätter ända upp till torgets början omringat av mellanhöga buskar som bildar små fickor med bänkar, vilka också skärmar av mot cykelbanan som löper längs med, samt en gräsplätt och ett permanent pingisbord på andra sidan. Dess blandade park- och torgkaraktär smälter samman de båda rummen. Torgets öppna yta präglas av en upphöjd platta med korta, långsmala trappsteg i svart granit. För-

¹ Här använder jag mig av detaljplanens planområdesbeskrivning av Värnhemstorget.

² Här använder jag mig av Lena Grips översättning av Lefebvres begrepp (2010:24ff).

tom bilvägarna som omgärdar torget, löper även en dubbelriktad cykelbana mellan Kungsgatans busshållplatser och den upphöjda platån. Där torget möter Föreningsgatan kantas det av en rad höga träd, en kort mur av sten med en rad bänkar som blickar in mot Värnhemstorget. Vid tidpunkten för observationen är torget utsmyckat med blomsterarrangemang, dels som markerar det diagonala stråket och vid platåns ena hörn. Sittplatser består spontant av den upphöjda platån, några cementblock vid det diagonala stråket, samt bänkar i buskfickorna vid Kungsgatan och längst med Föreningsgatan. Busshållplatser finns utplacerade på tre av torgets omringade gator, regionbussar vid Kungsgatan, lokal kollektivtrafik vid Föreningsgatan samt på båda sidor av terminalbyggnaden vid Östra Förstadsgatan (se figur 1.3). Träd omringar även torget längs med torgets sida av terminalbyggnaden, samt längs busshållplatserna vid Kungsgatan. Cykelparkering är ytterligare en aspekt som ramar in torget, både längs Kungsgatan, Föreningsgatan och Ehrenvärdsvägen.

1.2 PROBLEMFÖRMULERING OCH RESEARCH DESIGN

Studiens övergripande syfte och förhoppning är att bidra till en större förståelse för hur människa och rum samspelar. Målet är att få mer insikt om hur styrdokument och verklighet samspelar och på så sätt få större möjligheter och förutsättningar att skapa städer som ligger i linje med styrdokumentens visioner och mål.

Uppsatsens ligger inom ämnet för humanistisk geografi, med hermeneutiken som ontologisk och epistemologisk grundval. Vidare utgår uppsatsen från Henri Lefebvres (1991) teori om hur rum produceras, med utgångspunkt i hans "rumsliga triad". Denna triad utgörs av (1) det skapade, (2) det uppfattade och (3) det levda, vilket kommer att tas upp vidare i teorikapitlet. I denna studie kommer fokus ligga på det skapade och det uppfattade rummet, och därmed ligga som en röd tråd genom uppsatsen olika delar. Lefebvres teori är en av de teoretiska perspektiv som utgör uppsatsens teoretiska ramverk. Detta avser också besvara uppsatsens första huvudfrågeställning 'Hur samspelar människan med platsen?', vilket även utgör uppsatsens abstrakta del.

Studiens tyngdpunkt ligger på uppsatsens andra frågeställning 'Vad är syftet med Värnhemstorget enligt Malmö stads styrdokument?' och den valda metoden för detta är dokumentanalys av den befintliga översiktsplanen för Malmö stad 2014 (vi-

dare förkortat ÖP) och den aktuella detaljplanen för Värnhemstorget (vidare förkortat DP, 1998a), samt kompletterande information genom analys av en aktuell fördjupning av befintlig översiktsplan- *Översiktsplan för del av Kirseberg- fördjupning av översiktsplan för Malmö* (2015, vidare förkortat FÖP) och skriften *Kulturmiljön kring Värnhem (2005)* om Värnhemstorget utgiven av Malmö stadsbyggnadskontor. Studien tar sitt avstamp i den geografiskt avgränsade platsen Värnhemstorget, och kommer att undersökas under den avgränsade tid som uppsatskursen utgör. Fallstudie är den övergripande metoden för studien och här gör jag anspråk på att det är ett *critical case*, vilket kommer att diskuteras vidare i metodkapitlet.

Studiens tredje uppställda frågeställning 'Hur använder människor Värnhemstorget?' är av explorativ karaktär med ett nedslag i tid och rum. Med hjälp av de tillhörande specialiserade frågeställningarna konkretiseras den tredje frågeställningen. Val av metoderna icke-deltagande observation och visuell metod är utvecklade med utgångspunkt i studiens sistnämnda frågeställning. Materialet från studiens tre metoder kommer att analyseras och diskuteras utifrån studiens teoretiska ramverk i uppsatsens analyskapitel och avser besvara uppsatsens första huvudfrågeställning.

1.3 SYFTE & FRÅGESTÄLLNINGAR

Studiens syfte är att undersöka samspelet mellan människa och omgivning. Utifrån detta syfte har följande tre huvudfrågeställningar, med tillhörande specialiserade frågeställningar, formulerats, samt vilka uppsatsen avser besvara:

- Hur samspelar människan med platsen?
- Vad är syftet med Värnhemstorget enligt Malmö stads styrdokument?
- Hur använder människor Värnhemstorget?
 - i. Vilka människor rör sig på Värnhemstorget?
 - ii. Hur ser Värnhemstorget ut fysiskt?
 - iii. Vilka aktiviteter ägnar de sig åt?
 - iv. Hur interagerar människan med omgivningen?
 - v. Hur approprierar människor platsen?
 - vi. Finns det gemensamma nämnare/skillnader gällande människor och funktionsutövandet?

1.4 AVGRÄNSNINGAR

Den generella geografiska avgränsningen är Värnhemstorget i Malmö, studieområdet sträcker sig från Kungsgatan i norr till Föreningsgatan i söder och från Östra Förstadsgatan i öster till Ehrensvärdsgatan och kvarteret Hugo i väster (se figur 1.3 för detaljkarta). Det är från den geografiskt avgränsade platsen som studien gör sitt avstamp, med fallstudie till sin karaktär, vilket utgör dens rumsliga och tidsmässiga avgränsning. Den geografiska avgränsningen förtydligar även det lokala geografiskt perspektivet, som således utesluter ett vidare regionalt fokus. Studien strävar efter att få förståelse generellt för hur plandokument och verklighet samspelar, och specifikt för hur människan samspelar med platsen Värnhemstorget. Val av plats kommer att diskuteras vidare i metodkapitlet.

Tillfället för kandidatuppsatskursen innebär en avgränsning för studiens fokus, samt begränsar dess generaliserbarhet. Säsongens väderförhållanden kommer att påverka det empiriska materialet, därmed bör studien betraktas som ett nedslag i tid och rum. Studien kommer således endast att diskutera Värnhemstorgets under den tidsmässiga och rumsliga avgränsningen. Fallstudiens generaliserbarhet kommer att diskuteras vidare i metodavsnittet. Min valda metod för att kunna besvara den tredje frågeställningen är observation och visuell metod, utförd på Värnhemstorget.

Denna studie är inom ramarna för humanistisk geografi och därmed är dess fokus på människan i rummet- på platsen. Utgångspunkten är hur människan samspelar med platsen, vilket Henri Lefebvre (1991) diskuterar ingående i boken *The production of space*. Tyngdpunkten för studien ligger således på hur rum produceras utifrån sociala aspekter av platsskapande, alltså människans förhållande till plats och hur vi kan lära oss något om oss själva och samhället genom detta samspel. Inkluderat i detta sociala spektra finns även kulturella och identitetsskapande aspekter vilka kommer att tas upp i den mån det är relevant för analysen, med utgångspunkt i det empiriska materialet. Vidare kommer den kroppsliga aspekten av platsanvändande att diskuteras utefter studiens teoretiska ramverk.

Lefebvres (1991) teori om hur rum produceras, den rumsliga triaden, kommer att utgöra studiens främsta teoretiska ramverk och struktur, vilket kommer att tas upp vidare i teoriavsnittet i kapitel två, men här följer en kortfattad introduktion. Lefebvres rumsliga triad formar uppsatsens abstrakta fokus, och är central för studi-

ens vetenskapsteoretiska avgränsning. Triaden utgår från Lefebvres idé om att rummet består av flera dimensioner, och att dessa måste behandlas dialektiskt för att få en helhetlig uppfattning om hur rummet produceras och reproduceras. Lefebvres första rum är vad han kallar 'spatial practice'- rummets/rumslig praktik, den socialt skapade platsen, det uppfattade rummet. 'Representational space'- representerade rum, det levda rummet samt 'representations of space'- representationer av rum, det skapade rummet² (se figur 2.2). Lefebvre betonar att den rumsliga triaden måste ses dialektiskt och i hänseende till detta går mitt selektiva fokus emot Lefebvres ståndpunkt. Valet motiveras med att uppsatsen omfattning och genomförande är begränsat. Det tredje konceptet "det levda rummet" kommer att diskuteras om det föreligger anledning till det.

Genom valda metoder kommer den rumsliga aspekten av användarperspektivet att utforskas med bakgrund i Lefebvres rumsliga triad. Maktdiskursen kommer att diskuteras i förhållande till David Harveys *Rätten till staden*. Social hållbarhet kommer att utgöra det schablontema varpå uppsatsens samhällsplaneringsfokus kommer att yttra sig, men kommer ej att beröras närmare. Genom att studera plandokument vilka beskriver den valda platsens syfte och utformning kommer planeringsperspektivet att tas in. Denna del i studien utgör det som ligger till grund för uppsatsens tillblivelse- det övergripande kulturgeografiska akademiska ämnet, men med humanistiskt geografiskt ansats genom valt teoretiskt ramverk.

Hållbarhetsdiskursen är numera ett vanligt inslag i översiktsplaner. Denna består vanligtvis av tre aspekter: ekonomisk, ekologisk och social hållbarhet. Dessa tre aspekter av hållbarhet figurerar även i Malmö stads översiktsplan. Studiens ställda frågeställningar och syfte snuddar vid social hållbarhet-temat, men på grund av uppsatsens omfattning kommer detta ej att beröras närmare, om ej nödvändigt. Övriga hållbarhetsaspekter kommer endast att beaktas när det anses relevant för studiens syfte och frågeställningar utifrån det empiriska materialet. Planeringsdiskurser såsom gentrifiering eller hur planeringsprocesser går till kommer att lämnas utanför denna studie.

² Här använder jag mig av Lena Grips översättning av Lefebvres begrepp (2010:24ff).

Med studien hoppas jag kunna bidra till diskursen kring uppsatsens tema: människans samspel med rummet, ur olika perspektiv. Dels perspektivet på rummet som en politisk sfär, där makt produceras och skapas, rytmer och flöden i rummet, samt hur perception, sinnen och kroppslig erfarenhet påverkar och påverkas av platsen. Michel de Certeau (1984) tar upp fotgängarperspektivet i den urbana miljön och hur flöden och rytmer i staden påverkar fotgängaren. Dessa perspektiv på människans samspel med platsen kommer att undersökas i studien.

Analysen kommer endast behandla det material som samlas in under fältarbetet. Jag kommer ej heller att uppehålla mig vid språk eller diskurser kring platsens semiotik, utan gå direkt till studiens syfte och fokus: människans samspel med omgivningen, och utifrån detta diskutera betydelsen därav.

1.5 TIDIGARE FORSKNING

Inom ramen för humanistisk geografi har flertalet studier gjorts med perspektiv på människans samspel med plats och rum. Nedan redogörs en handfull av dessa studier, med strävan att inkludera uppsatsen med olika perspektiv och inriktningar.

"As an inescapable part of our everyday lifeworld, walking is an embodied practice with specific lived qualities. It is also a mode of experiencing place and the city, and in this context is an aesthetic and insightful spatial practice" (Wunderlich 2008b:124).

'Att gå' ger oss en känsla för platser och varierar i sitt uttryck, rytm och mening. "Walkcapes are rhythmic" skriver Filipa Matos Wunderlich (2008b:124). I sin studie kring upplevelsen av att gå i staden och i relation med känslan för platsen har Wunderlich en fenomenologisk ansats. Författaren presenterar tre former av 'att gå': den ändamålsenliga, den diskursiva och den konceptuella, och undersöker hur den kan vara både en kreativ och kritisk rumslig praktik. I en annan artikel, *'Symphonies of Urban Places: Urban Rhythms as Traces of Time in Space. A Study of 'Urban Rhythms'*, diskuterar Wunderlich (2008a) stadens rytmer och hur platser i staden karaktäriseras av det temporära, som uttrycks genom komplexa rytmformationer, således är det temporära uppfattat och representerat rytmiskt i staden. Natur, människa och rum är alla rytmiska element och genom dess dynamiska relation upplevs det temporära att komma

ut från detta. Dessa rytmer finns i livets alla delar, men i staden så tar den en konkret form, och är både dynamisk och statisk. Urbana platser karaktäriseras av varierade vardagsaktiviteter och rumsliga rytmer. Därmed, menar Wunderlich, kan en genomstudiet av vardagsrytmer i rummet få en inblick och förståelser för det urbana vardagslivet och vidare, förståelse för samhället (2008a:91).

Känslan för tid och plats är starkt influerat av stadens rytmer, diskuterar Wunderlich, och menar vidare på att analyser av stadens rytmer kan bli ett komplement i analysen och arbetet av de urbana miljöerna, denna upplevd genom biologiska kroppar. Urbana rytmer är specifikt för det urbana livet, vilket består av sociala och mänskliga aktiviteter i en artificiell miljö. Den urbana miljön är skapad av människan, vilket utgör urbana platsers begränsningar, därtill består de av fler lager, fortsätter Wunderlich (2008:98), både under inverkan av naturens krafter och de sociala och mänskliga aktiviteter som försiggår på platsen. Detta, menar författaren, ger upphov till den urbana miljöns breda variation av urbana rytmer. De temporära sociala aktiviteterna utgör de urbana rytmerna, vilka manifesteras i rummet och kan uppfattas som rigida mönster som bildar de normer i stadsrummet som reglerar det sociala livets struktur och dynamik (Wunderlich 2008a:100).

I avhandlingen *Void Spaces* (2005) undersöker Edward E. Huijbens hur offentliga platser i stadsmiljö kan förstås genom dess materialitet och användning eller icke-användning. För att på ett produktivt sätt förutse offentliga platsers materialitet och användning, eller icke-användning krävs det, argumenterar Huijbens, att dessa förstås genom de motsägelser och den dialektik som kan uppenbaras genom empiriska studier. Huijbens (2005:9) diskuterar liksom Wunderlich rumsliga rytmer relaterat till tids-rummet. Efter läsning av *Void spaces* (2005) tolkar jag att Huijbens menar att staden skapas genom människors rytmer, i vad Huijbens kallar tidsrumsligt förbundna banor, som i relation till varandra skapar rum. Dessa är oförutsägbara och oreducerbara, men min förståelse är att de hintar om att det även finns gränser för dessa tidsrum- det materiella, det fysiskt konkreta. Men att dessa är sammanflätade och måste förstås dialektiskt.

Huijbens diskuterar absoluta och relativa koncept av rum som perspektiv för att förstå hur rum konstrueras tids-geografiskt. Individen och dens aktiviteter påverkas av det absoluta rummets struktur, vilka manifesterar rådande ekonomiska och politiska system (2005:21), vilket därmed även påverkar individen och gör denne till ett

kugghjul i ett större maskineri. Det absoluta rummet beskrivs av Huijbens som opåverkbar av människan, men vilket starkt påverkar denne. Det relativa rummet diskuteras kopplat till dialektiken, där han studerar en objektiv struktur och sociala praktiker, och relationen dem emellan. Rytmer och användande av plats genom det uppfattade och det levda genererar fler dimensioner av rum och motsägelser. Med avstamp i Lefebvres triad diskuterar Huijbens hur rytmer och händelser interagerar och formar rummet. Dialektiken mellan det uppfattade och det levda rummet används av Huijbens i sin analys av sitt forskningsobjekt, även detta ett torg, och hur detta approprieras. Han gör här också en distinktion mellan det levda rummet och sociala praktiker. Vidare argumenterar han att "expressions and negotiations of a city's identity not only occur *in* space and are articulated *through* space but also are especially *about* space (originalkursivering, Huijbens 2005:145). Två riktningar av Lefebvres appropriering av rum formuleras av Huijbens där den ena handlar om hur socio-politiska krafter formar det materiella rummet. Dels hur vi genom vår närvaro i rummet aktivt skapar rum, genom personliga kognitiva handlingar. Vidare går han in på "the unconscious subversive uses that occur through the body" (2005:155) Grundat på Lefebvres idé om att kroppen fysiskt besitter plats och därmed tar och producerar plats. "Each living body *is* space and *has* its space: it produces itself in space and it also produces that space" (kursivering original, Lefebvre 1991:170). Vidare menar Huijbens (2005:145) hur skaparen av platsen och användaren av densamma både ifrågasätter, omarbetar, anpassar och omdefinierar den.

Genom att fokusera på offentliga platsers vardagliga användande, syftar Huijbens att fånga det vardagliga livets outtömliga aktiviteter. Vidare menar han på att de vardagliga aktiviteterna, som ofta betraktas som synonymt med ambiguiteter och instabilitet, istället utgör livets verkliga representationer och skapar mening och betydelse. Detta gör också vardagliga aktiviteter politiska (Huijbens 2005), i linje med Lefebvres förståelse för hur vardagliga aktiviteter utgör vår dagliga användning och skapade av rum.

Baserat på hypotesen att kroppslig rörelse är ett verktyg för dess sinnen och detta definierar rytmen i staden, vilket är resulterar i den kroppsliga upplevelsen av platsen, diskuteras av Emika Takaki et al. i artikeln *Bodies in movement- drawing the city rhythm* (2012). Deras undersökning består av en analys av kroppslig rörelse i fem olika områden i Toronto. Genom en dansanalysmetod kallad *labanotation* studeras rumsliga

kvalitéer och kroppsrörelser. I ett av de undersökta områdena, ett affärsdistrikt karakteriserat av höga och stora byggnader, konkluderas det att "[...] the body seems to react to environmental stimuli, high speed and low interaction with the urban space; how the people moves determined the area as a connection space and transit. It was observed the following physical-spatial characteristics: non-transparent facade, verticality, a few points of attraction and activities" (Takaki et al. 2012:444). I ett annat område bestående av en järnväg, byggarbetsplats och allmänna ytor, samt en blandning av olika byggnader observeras att kroppsrörelserna är raka och återhållsamma. "[...] few changes were observed in the movements, such as curves, stops and pauses" (Takaki et al. 2012:445). Vidare menar de på att kroppen är här ett medium som rör sig i rummet och plockar på sig förnimmelser vilka utgör de vardagliga kroppsliga upplevelserna av staden, samt definierar och påverkar den urbana rytmen.

För att få förståelse för de kroppsliga rörelser uppfångat genom de visuella metoder i Takakis et al. studie, används *labanotation* som ett system för analys och visuell representation av rörelser. De två klassificeringarna utgörs av (i) *Spatial quality*: hur rumsliga egenskaper och miljö influerar kroppslig rörelse och beteende. (ii) *Body movement*: fysisk kroppslig position, hastighet, anpassning. Labanotation är ett intrikat och komplicerat abstrakt symboliskt system som huvudsakligen används inom koreografi. Labanotation utgörs av ett ingående och expansivt schema av kroppslig rörelse, med syfte att skapa representationer av kroppsliga rörelser, inom den kontext de är skapade och där dess värde och betydelse kan förstås genom verkligt mänskligt beteende på gatan (Takakis et al. 2012:442).

I artikeln *In quest of a new humanism: Embodiment, experience and phenomenology as critical geography* (2013) diskuterar Kirsten Simonsen kroppslighet och upplevelser i relation till rummet. Författaren utgår från Merleau-Pontys förståelse av kroppslighet som inte är en dualistisk ontologi av kroppen och dess miljö. Vidare menar Simonsen att kroppen är en fenomenologiskt, levd kropp som interagerar med omgivningen. Kroppen är i en konstant process, och tillfällig, samt uttrycksfull och performativ. Detta skall vidare förstås utifrån det kollektiva livet, snarare än det individuella, genom samlevnad och i relation till andra kroppar. Den fenomenologiska kroppen är även rumslig och temporär- den existerar i ett rum och tid, vilket diskuterats av bland andra Lefebvre. Vidare är den till sin natur reflexiv, relaterat till perception och kroppsligt forskansad kunskap (Simonsen 2013:16).

Utifrån Merleau-Pontys idéer ifrågasätts olika dikotomierna, exempelvis subjekt/objekt och sinne/kropp, en uppfattning sprungen ur förståelsen om "having objects in its view, as being shaped by that which appears before it in 'this here and now'" (Simonsen 2013:21), där en medvetenhet om sig själv genom betraktelse av sin omgivning är i fokus. En strävan efter en ontologi som inte reducerar dessa dikotomier, utan byggt på ett relationellt förhållande mellan objekt och subjekt. Simonsens utgångspunkt gällande praktik och subjektivitet tar avstamp i Merleau-Pontys sensoriska fenomenologi *levd upplevelse*. Perception uppdelas av Merleau-Ponty i empirism och intellektualism, där den förra ser perception som en fysisk förnimmelse som uppfattar objekt som något självskrivet och stabilt, och intellektualismen som utesluter subjektets inverkan på perceptionen- vilket upplever, tolkar och ger mening och betydelse till tingen. "[...] intellektualism förutsätter föremål för perception, precis som empirism förutsätter objektet" (författarens översättning, Simonsen 2007:170).

I Anders Lund Hansens avhandling *Space wars* (2006) studeras *space wars*- rums- lig maktkamp (författarens översättning) som en del av omvälvande geografiska och sociala förändringar relaterat till politisk och ekonomisk makt (2006:8). Genom fallstudier i Köpenhamn, Lissabon och New York utforskar författaren de ekonomiska, politiska och sociala maktkamper som utspelar sig i det urbana rummet. Detta utifrån skiften i stadsförvaltning och social geografi, påverkan av en framväxande global kommersiell fastighetsmarknad och samverkan dem emellan. Detta studeras genom global-lokala samband och hur dynamiken av global kapitalism inverkar på den rums- liga maktkampen. Maktkampen om plats och rum, argumenterar Lund Hansen (2006), är lika gammal som mänskligheten, och menar vidare på att det inte endast är ett maktutövande i fysisk mening, utan även semiotiskt. Kontroll praktiseras i den urbana miljön, av den urbana miljön. Stadsomvandling, menar Lund Hansen, är en del av moderniseringsprocessen. Ekonomiska intressen samverkar till en uppbyggnad av stadens ideologi där staden kan ses som ett manifest av denna.

1.6 DISPOSITION

Uppsatsen inleds med en redogörelse av studiens teoretiska ramverk, vilket presenteras i kapitel två i följande ordning: Yi-Fu Tuan *Space and place: the perspective of experience* (1977), Michel de Certeaus *The Practice of everyday life* (1984), Henri Lefebvres bok *The*

Production of space (1991) samt David Harveys artikel *Rätten till staden* (2011). Kapitlet avslutas med en kort kritisk diskussion kring teorierna. Kapitel tre utgör metodavsnittet. Inledningsvis presenteras en genomgång av min vetenskapliga ansats, och därefter studiens valda metoder. Studien har en tydlig geografiskt och tidsmässig avgränsning och karaktäriseras som fallstudie, specifikt ett *critical case*, vilket diskuteras och argumenteras för vidare i metoddelen. Därefter diskuteras studiens valda metoder dokumentanalys, icke-deltagande observation och visuell metod och avslutas med en självreflexiv diskussion kring min forskarroll. I kapitel fyra presenteras det empiriska materialet som framkommit genom valda metoder med avsikt att besvara frågeställningarna 'Vad är syftet med Värnhemstorget enligt Malmö stads styrdokument?' och 'Hur använder människor Värnhemstorget?'. Frågeställningen 'Hur samspelar människan med platsen?' avser besvaras utifrån studiens empiriska material och teoretiska ramverk i en efterföljande analys och diskussion i kapitel fem. Avslutningsvis kommer studiens slutsatser presenteras i kapitel sex.

1.7 FÖRKORTNINGAR

För att underlätta beskrivningen av studieobjektet Värnhemstorget har ett antal förkortningar av centrala platser och gator på torget tagits fram. Dessa utgår dels från existerande benämningar på gator, samt skapa benämningar på centrala gaturum och specifika platser på Värnhemstorget.

Ds=Diagonalt stråk

Eg=Ehrevärdsgatan

Fg=Föreningssgatan

G=Gröning

Ka=Kungsalléen

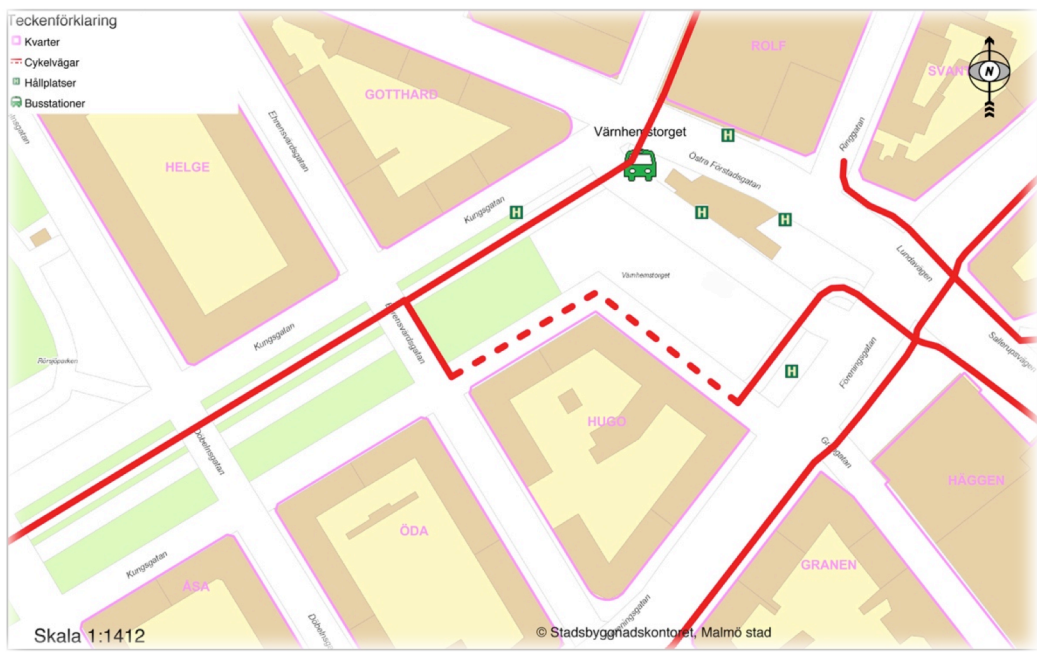
Kg=Kungsgatan

KH=Kvarteret Hugo

UhP=Upphöjdplata

Vt=Värnhemsterminalen

ÖFg=Östra Förstadsgatan

Figur 1.4. Detaljkarta över Värnhemstorget. Karta: Malmö stad/stadsbyggnadskontoret

1.1. CENTRALA BEGREPP

Space and place- rum och plats. Michel de Certeau menar på att plats (place) indikerar stabilitet. Saker utplacerade, i relation till varandra, med en bestämd lokalisering, samt lokaliserar något. Rum (space) karaktäriseras av rymd och tid, rörelse och riktning. Vidare menar han på att "space is practiced place" (de Certeau 1984:117) och att gatan omvandlas av fotgängare till rum från den geometriska plats skapad av stadsplanerare (de Certeau 1984:117). Tuan ger perspektiv på *space* and *place*, rum och plats: "we live in space", "place is security, space is freedom: we are attached to one and long for the other" (1977:3) Rum och plats, skriver Tuan, är basala element i den värld vi lever i. De är också något vi tar för givet, men poängterar Tuan, det är när vi börjar fundera över dem som vi upptäcker de underliggande betydelserna som finns där.

2 TEORI

I detta kapitel presenteras den teoretiska tolkningsramen för studien, med en del av alla de perspektiv som ges på mänskligt samspel med rummet, samt rumslig produktion och reproduktion. Därefter följer en kort kritisk diskussion kring teorierna och dess relevans och koppling till studien.

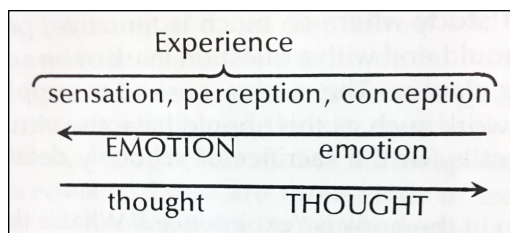
2.1 YI-FU TUAN: SPACE AND PLACE

Yi-Fu Tuans bok *Space and Place* (1977) inleds med ett stycke berättelse om en mans upplevelser av olika typer av fysiskt konstruerade rum, vilka känslor de inspirerar till, framkallar, och hur de olika platserna genom hans perception och kognitiva förmåga förändrar hans upplevelser och sedermera hans referenspunkter för andra rum och platser, samt dess betydelse. Människors reaktion på rum och plats är komplicerad och komplex. Detta, menar Tuan, är kopplat till utvecklingen av kultur, som är unikt för människan. Detta påverkar människans beteenden och normer, vilket matas in i dens omgivning, samt påverkar dess attityd och upplevelse av rum och plats.

Bokens fokus är "general questions of human dispositions, capacities, and needs, and on how culture emphasizes or distorts them" (Tuan 1977:6). Detta undersöks utifrån tre teman där den första angår biologiska fakta, alltså hur den mänskliga fysiska kroppens rymd och proportioner i förhållande till världen utanför den, samt hur kroppen internt genom sina sinnen uppfattar den yttre verkligheten. Det andra temat handlar om relationen mellan "space and place". Tuan menar här att rum är det som skapas utifrån en plats och står för det abstrakta, vidare kan ett odefinierat rum bli till en plats när det fylls med betydelser. Rumsliga kvalitéer kan beskriva en plats, och vi ser på rum som en uppmuntran till rörelser och plats en plats för paus. Tuans

sistnämnda tema handlar om hur vi på olika sätt kan uppleva och få kunskap. Vi kan ha en intim upplevelse av en plats genom att bo där, eller konceptuellt genom studiet av representationer av platsen, eller båda. Tuan menar vidare på att vi kan ha specifika idéer om en plats, men ha svårt att beskriva den genom de fem sinnen. Ett fokus på abstrakta, subtila mänskliga upplevelser, som fångas upp genom sinnen - det taktila, visuella och konceptuella, samt tolkningar av rum och plats genom människors komplexa känslor för rum och plats, menar Tuan är utforskat. Således undersöker boken den mänskliga naturen och dens möjliga spektra av möjliga upplevelser av rum och plats.

"Experience"- upplevelser (författarens översättning), är Tuans huvudfokus i *Space and place* (1977), genom att undersöka vad som karaktäriserar upplevelser och upplevelseperspektivet. Känslor, börjar Tuan, influerar alla mänskliga upplevelser. Upplevelser, fortsätter han, kommer från den yttre världen. "Seeing and thinking

Figur 2.1 Modell för hur upplevelser skapas. Källa: Yi-Fu Tuan 1977:8

clearly reach out beyond the self. Feeling is more ambiguous" (1977:9). Tuan menar vidare att kroppen är i rummet och upptar rum. Detta, ett objektifierande av kroppen,

skiljer sig från uppfattningen av människan som ett subjekt och därmed tar *sig plats*, tar världen i besittning. Här gör Tuan åtskillnaden mellan kropp och rum där "body is "lived body" and space is humanly construed space" (citering original, Tuan 1977:35). Denna kroppsliga besittning av rum är också kopplat till den mänskliga fysiologin, en upprätt eller sluttande hållning, hög eller låg, producerar olika upplevelser av att vara och uppta rum.

2.2 MICHEL DE CERTEAU: THE PRACTICE OF EVERYDAY LIFE

I boken *The Practice of everyday life* av Michel de Certeau (1984) diskuterar författaren fotgängarens perspektiv i staden, dess upplevelse och påverkan på det urbana rummet. Kapitlet börjar i New York, i en beskrivning av en storstad som tonar upp sig över människan. En våg av vertikaler, en blockad som skymmer sikten. Texturen som består av ambition och förfall, nytt och gammalt. En stads om inte lärt sig att

åldras, en stad i ständig förvandling där rummet konstant ockuperas av något nytt. Vidare plockar de Certeau upp den lilla människan från den struktur som tycks välla över denne. Då, frigjord från stadens klor, rörelser och ljud, sitter den uppe på World Trade Center. De Certeau beskriver hur dens nya position och distans förvandlar den från deltagaren på gatan till en voyeur. Staden som representation, en "optisk artefakt" (översättning av författaren, de Certeau 1984:93), en fiktiv beskrivning av verkligheten är skapad genom denna voyeuristiska distans. Detta står dock i motsats till hur staden praktiseras. För stadens vanliga befolkning, betonar de Certeau, befinner sig där ner i stadens myller, "below the thresholds at which visibility begins" (1984:93). Den grundläggande formen att uppleva staden, är att gå, fotgängarna, *Wandersmänner*. Med deras kroppar följer stadens struktur och textur. Poetiskt beskriver de Certeau det som att "these practitioners make use of spaces that cannot be seen; their knowledge of them is as blind as that of lovers in each other's arms" (1984:93).

Den urbana texten är skriven av en stor skara människor, men som inte kan läsa den. De skriver alla sin egen text med sin egen historia och sina egna tolkningar, skapar en berättelse, utan betraktare eller författare. De Certeaus fokus i essän är att frånga de praktiker som är främmande för rum, vilka utgörs av det geometriska, geografiska eller teoretiska. "These practices refer to a specific form of *operation* ("ways of operating"), to "another spatiality" (an "anthropological," poetic and mythic experience of space), and to an *opaque and blind* mobility characteristic of the bustling city" (kursivering original, 1984:93). De Certeau diskuterar en stad grundad på utopiska och urbana diskurser om hur staden som koncept blir till. Författaren beskriver här tre punkter: (1) möjligheten att producera sitt eget rum (2) motstånd att specifika intressen tar över staden (3) skapandet av ett universellt och anonymt subjekt, som är staden själv, och möjligheten att tillskriva staden mening. Staden, ett objekt utsatt för ingripanden, staden, ett subjekt konstant tillskrivet nya attribut. Staden är en del av ett system, rummet för socioekonomiska och politiska strategier.

Uppifrån- och utifrånperspektivet har spelat ut sin roll menar de Certeau, staden som koncept byggt på rationalitet, utopiska- och urbana diskurser har vänts upp och ned. "Rather than remaining within the field of a discourse that upholds its privilege by inverting its content (speaking of catastrophe and no longer of progress) one can try another path [...]" (1984:96). Den andra vägen att gå är, enligt de

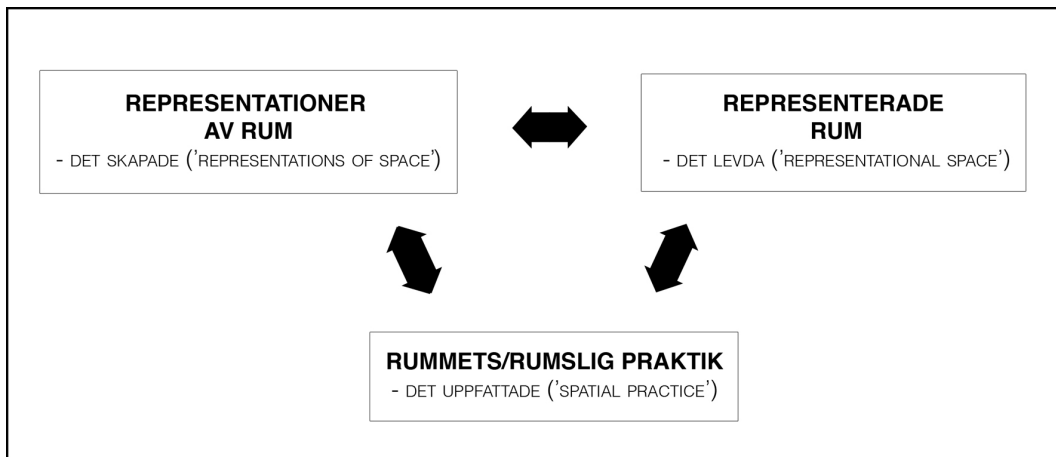
Certeau, den som är utmejslad av "microbe-like, singular and plural practices which an urban system was suppose to administer and suppress [...]" (1984:96). Vidare pekar de Certeau på att inom de rumsliga praktikerna finns det motsägelser mellan "[...] the collective mode of administration and an individual mode of reappropriation [...]" (1984:96). De Certeau diskuterar hur vardagliga praktiker i det uppfattade rummet motsäger sig det urbana systemet, disciplinen, strukturen och skapar sin egen rytm och väg. Det är fotgängarna som genom sina kroppar ger staden sina vägar och formar rummet. "In that respect, pedestrian movements form one of these "real systems whose existence in fact makes up the city"" (citering original, 1984:97). Platser kan ses som en palimpsest med olika lager som fylls på av användarna- deras rumsliga praktiker, personliga berättelser och minnen som fyller dem med mening.

Vidare menar han på att fotgängarens kan jämföras med en urban talhandling, denna "speech act" har tre karaktärer: "the present, the discrete, the "pathic"" (1984:98). Den rumsliga organisationen presenterar fotgängare inför ett gäng möjligheter och förbud där improvisation och kreativitet är dens privilegium. Den fysiska strukturen kan omdefinieras och förvandlas då fotgängarens kroppsbyggnad möjliggör dens rumsliga valmöjligheter. Fotgängarnas individualitet gällande "[...] proportions, sequences, and intensities which vary according to the time, the path taken and the walker" (de Certeau 1984:99), vilket gör fotgängaren och dens praktiker oreducerbara till mönster eller grafiska representationer. Det urbana systemet är byggt på normer och ses som det riktiga, men är en representation, en fiktiv sådan där fotgängarna är de som skriver den riktiga urbana texten. "Figures are the acts of this stylistic metamorphosis of space" (1984:102). De Certeau lyfter fram en poetisk beskrivning av fotgängarna som "trees of gestures", som är i rörelse överallt, en skog som går genom gatorna, förvandlar, approprierar och manifesterar sig i staden.

2.3 HENRI LEFEBVRE: PRODUCTION OF SPACE

I boken *The production of space* (1991) utvecklar Henri Lefebvre en teori utifrån hans uppfattning att rum har olika dimensioner. Teorin om den rumsliga triaden av 'spatial practice', 'representations of space' och 'representational spaces'. Dessa, menar han, måste betraktas dialektiskt. Genom boken avser Lefebvre skapa denna teori för att möjliggöra en fullständig förklaringsmodell för rummets produktion. Dialektiken an-

ses viktigt då en uppdelning mellan socialt och mentalt rum anses som en uppdelning av teori och praktik och att det finns en risk att en sådan uppdelning därmed skapar en skev bild av saker och tings verkliga tillstånd (Lefebvre 1991).

Figur 2.2 Egen modell av Lefebvres "rumsliga triad" (Lefebvre 1991).

Lefebvres teori om produktionen av rum definieras genom triaden vilken beskriver hur rum produceras och reproduceras i olika sfärer. De olika sfärerna utgörs av *det skapade*, *det levda* och *det uppfattade rummet*, i resonans med Lefebvres begrepp för triaden: 'representations of space', 'representational space' och 'spatial practice'. Lefebvres tanke är att denna enade teori skall ge en helhetsbild av den ständiga pågående processen av produktionen av rum, där dessa är i ständigt samspel, där rum producerar och reproducera, produceras och reproduceras. Teorin involverar "perceived-conceived-lived (in spatial terms spacial practice, representations of space, representational space)" (parantes original, 1991:40), argumenterar Lefebvre, vilket även måste kunna användas konkret, inte endast abstrakt, om den skall ha någon verklig nytta. Vidare menar han att en individ, som är en del av en social grupp, obehindrat skall kunna förflytta sig mellan teorins tre delar utan förvirring, däri ligger de tre inriktningarnas sammankoppling och logik (1991:40).

Vidare följer en fördjupning av Lefebvres triad, inledningsvis av 'representations of space'- representationer av rum, det skapade. Detta rum är förankrat i kunskap, utifrån koncept, abstraktioner, hegemoni och dominans, skapat av vetenskapsmän, teknokrater och planerare. Det är även det dominant rummet i varje samhälle,

baserat på ordningen för produktionsrelationer och verbala symboler (1991:38f). Lefebvre argumenterar att detta rum är baserat på kunskap, en blandning av förståelse och ideologi, som i sig är i en process av förändring, om ändock objektiv. Detta kan beskrivas som en process, genom vilken en mängd verbala skildringar av rummet bildar en vedertagen representation av rum. Detta innebär att det finns en dominerande representation, men ej att detta är den enda, därmed, för att använda Grips tolkning (2010:24) av Lefebvre, är det i detta rum som "de övergripande föreställningarna om ett rum/samhälle finns och skapas".

'Representational space [eller 'spaces of representation']'- representeterade rum, det levda, är invånarnas/användarnas rum, enligt Lefebvre (1991). Detta är passivt upplevt rum genom associerade bilder och symboler, kopplat till föreställningarna, och därmed ett dominerat rum. Det är även det rum som konstnärer, författare och filosofer beskriver. Genom fantasin approprieras och förändras rummet, det fysiska rummet påläggs symbolik. Lefebvre menar på att det skapade rummet är beroende av en inneboende logik och kräver enhetlighet. Relationen mellan objekt och människor, baserat på social och politisk praktik, är underordnade denna logik. Det levda rummet underordnas ingen sådan logik och kräver inte samma enhetlighet, då detta är byggt på fantasi och symboliska element som följer en historisk gång, både individuell och kollektiv. Det levda rummet är passionernas rum, byggt på en kärna av känsla, levande, aktivt- exempelvis sovrum, hus, torg eller kyrkogård. Och "till sin essens kvalitativt, följsamt och dynamiskt" (översatt av författaren, 1991:42). Medan det skapade rummet har en praktisk påverkan på rummet, är det genom det upplevda rummet den får dess mening och betydelse.

Slutligen, 'spatial practice'- rummets/rumslig praktik- det uppfattade rummet, kan tolkas som det är i detta rum som de intrikata kopplingarna mellan det skapade och det levda rummet visar sig, i fysisk användning av rummet. Enligt Grip (2010:25) innefattar detta "produktion och reproduktion, människor och samhällets geografier, fortgående handling och uppfattande", samt det som omgärdar handlingen- den fysiska strukturen såsom stadsstruktur, byggnader och platser för specifika ändamål, "vilket ger praktikerna kontinuitet och sammanhang i rummet".

Med utgångspunkt i den klassiska filosofins binäritet och fokus på enbart mentala dualismen, såsom subjekt och objekt, beskriver Lefebvre triaden som ett försök att utöka koncepten för kunskap om "livets aktiviteter, tankar och samhälle,

d.v.s. från det fysiska, mentala och sociala, vidare det levda, uppfattade och skapade" (författarens översättning, Lefebvre 1991:39). För att få vidare förståelse för triaden av sociala rum, lyfter Lefebvre fram kroppen. Kroppen, menar han, är en förutsättning för all social aktivitet, genom händer, sinnen, gester och position, upplevs och används rummet. Dessa påverkas av representationer av kroppen och kroppslig levd erfarenhet.

Lefebvre betonar att hans sökande efter en enhetlig teori inte skall gå förbi okritiserad (1991:13). Den bör alltså ej ses som universell eller orubblig. Min tolkning av Lefebvres idé kring teorin är att den kan ses som förenklade konceptuella koder baserat på verklighetens komplexa mängd pusselbitar, dialektisk förbundna.

2.4 DAVID HARVEY: RÄTTEN TILL STADEN

I artikeln *Rätten till staden* i boken *Ojämlighetens nya geografi* (2011) går Harvey igenom kapitalismens logik och hur denna ekonomiska struktur är kopplad till urbaniseringen. I stora drag handlar det om vad bokens undertitel språkar om: "staden och rummets förändringar i den globala kapitalismen", samt hur detta är kopplat till den ökade ojämlikheten. Författaren menar på att det finns ett intimt samband mellan kapitalismens utveckling och urbaniseringen. Under kapitalismen är tillväxtkurvan (pengar, produktion och population) i linje med urbaniseringens tillväxtkurva. Målet med kapitalismen är att skapa mervärde, vilket görs genom att överskottsprodukter återinvesteras. Logiken inom kapitalismen är att, i konkurrens med andra, pressa ner utgifter för att öka mervärdet, vilket sätter press på de urbana processerna. Detta ökar trycket på den naturliga miljön och får sociala konsekvenser. Om det uppkommer hinder som inte gör det möjligt att återinvestera överskottsprodukten på ett lönsamt sätt, kan detta leda till omfattande sociala konsekvenser.

Utifrån diskussionen kring de moderna ekonomiska och politiska strukturerna menar Harvey att de hotar det sociala livet, kopplat till staden. "Rätten till staden är något mycket mer än den enskildes fria tillgång till stadens resurser: Det är en rätt att omforma oss själva genom att omforma staden. En sådan rättighet kan inte vara individuell, utan måste vara kollektiv, eftersom omvandlingen kommer an på gemensam maktutövning som gör det möjligt att omforma urbaniseringsprocesserna. Friheten att forma och omforma staden och oss själva är, skulle jag vilja påstå, en av de

mest värdefulla men samtidigt mest försummade mänskliga rättigheterna" (Harvey 2011:134). Harvey menar att den urbana smältdegeln utgörs av politiska, ekonomiska och sociala processer och intressen, och att det är en liten politisk och ekonomisk elit som tagit sig rätten till staden, vilket får förödande konsekvenser för resten av dess invånare. Att vara utan rätten till staden är därmed inte endast isolerat att vara utan möjlighet att påverka och förändra urbana processer, utan även utanför den politiska och ekonomiska makten. Ekonomiska kriser har haft "kraftiga återverkningar på det stadslivet och den urbana infrastrukturen" skriver Harvey (2011:145). Vidare menar han på att "utvidgningen av den urbana utvecklingsprocessen har inneburit stora livsstilsförändringar. Det goda stadslivet och även själva staden har blivit en vara i en värld där konsumtion, turism samt kultur- och kunskapsindustri har blivit viktiga beståndsdelar i den urbana politiska ekonomin" (ibid. 2011:146). Den urbana miljön blir allt mer splittrad och konfliktutsatt, vilket sätter sina spår i stadens rumsliga utformning, främst i fattiga länder där klassklyftorna är stora. Kollektiva handlingsformer ersätts under nyliberalismen med "hagalen individualism och dess politiska motsvarighet" (2011:146), vidare skriver Harvey att "under dessa förhållanden blir idealen om urban identitet, medborgarskap och tillhörighet [...] mycket svårare att upprätthålla (2011:147).

En annan dimension av urban utveckling handlar om urbana förnyelser och hur dessa oftast sker på bekostnad av de svagaste och fattigaste i staden, med våldsamma medel. Detta kallar Harvey "kreativ förstörelse", ett sätt att med politiska och ekonomiska incitament driva ut de socio-ekonomiskt underlägsna från stadens centrum. Detta som Harvey kallar ""ackumulation genom fråntagande" är kärnan i den kapitalistiska urbaniseringen" (citering original, 2011:150). Detta för att på sikt driva upp markvärde, men med konsekvensen att den fråntar massornas rätt till staden. Avslutningsvis menar Harvey att "rätten till staden förutsätter att den urbana utvecklingen, som är en viktig kanal för överskottsansvändning, underställs demokratisk styrning" (2011:155f), men att den just nu är tillägnad en liten politisk och ekonomisk elit. För att bekämpa denna utveckling krävs ett motstånd på global skala och specifikt menar Harvey att "först med en demokratiserad rätt till staden, ett krav som måste drivas av en bred social rörelse, kan de som blivit fråntagna allt återta den makt som så länge förnekats dem och skapa nya former av urbanisering" (2011:158).

2.5 KRITISK DISKUSSION AV TEORIER

Ovanstående teorier skiljer sig åt gällande kulturgeografiskt perspektiv. Harvey är i grunden en historisk materialist och med bakgrund i marxismen, medan Tuan är en humanistisk geograf med fokus på hur sinnen och kroppens samspel med hur plats och rum formar ens upplevelser av densamma. Fokus i *Space and place* (Tuan 2005) är på upplevelsens natur och upplevelseperspektivet i relation till rum och plats. Tuans perspektiv på mänsklig upplevelse av sin miljö är av ett mer holistiskt slag som inkluderar både fenomenologi och existentialism kopplat till mänskliga behov, betydelser och känslor till omgivningen. Lefebvre å andra sidan upptar sig kring frågan hur plats produceras och reproduceras, producerar och reproducerar, utifrån olika aspekter. Den rumsliga triaden har tolkats av många och han menade själv på att den inte är fullständig i sig, att den måste förstås dialektiskt. Det perspektiv som de Certeau lägger fram är fotgängarens, sett från dens synvinkel i en fysiskt begränsad och definierad kropp, i relation till det urbana rummet och hur denna är medskapare av densamma. Gemensamt för de ovanstående teorier är deras epistemologiska ansats att förstå hur den sociala verkligheten är konstruerad kopplat till rummet och dess beskaffenhet, samt det dialektiska sambandet dem emellan. Motivationen till valet av dessa teorier är grundat i deras olika perspektiv på hur rum och plats skapas och används. Tuans utgår från den fysiska och förnimbara kroppen i rummet- både på en abstrakt och konkret nivå, de Certeau upptar sig också kring den fysiska kroppen och här specifikt hur fotgängaren formar och formas av den urbana strukturen. Vidare utgår Lefebvre från en flerdimensionerad samhällskropp och skapar en övergripande modell som dialektalt syftar att ge förståelse för rummets tillblivelse och karaktär. Harveys perspektiv ger en djupare förståelse för de strukturer- ekonomiska, politiska och sociala- som samverkar och formar staden. Tillsammans bildar dessa teorier en förståelser av rum och plats på olika nivåer.

Vidare bör det betonas att alla författaren är en del av en större social och kulturell struktur, specifikt ingår Lefebvre, de Certeau och Harvey i en västerländskt sådan, med undantag för Tuan. Ur ett genusperspektiv bör det tas i beaktning att de all är män och det därmed kan påverka deras förförståelse, upplevelse och perspektiv på världen. De Certeau har fått kritik för att inte anlägga ett vidare perspektiv på fotgängare, då den ofta beskrivs objektivt och anonym, utan koppling till rådande soci-

ala strukturer. Teorierna kan även kritiserats för att sakna andra perspektiv, så som intersektionalitetsperspektiv med utrymme för diskussion kring hur etnicitet och funktionsvariationer tar sig uttryck i samspel med rum och plats. De Certeau utgår t.ex. från en fysiskt funktionell människa, men beskrivningen av denna är anonym utan fysiska attribut så som etnicitet, kön, ålder eller funktion.

3 METOD

I detta avsnitt presenteras min vetenskapliga ansats, samt studiens valda metoder. Inledande förs en kort diskussion kring min för studiens vetenskapliga ansats. Studien gör ett nedslag i tid och rum, vilket därmed utgör dess struktur- fallstudie, specifikt *critical case*, vilket kommer att diskuteras i metodkapitlets andra avsnitt. Studiens syfte är att undersöka *samspelet mellan människa och omgivning- hur människan förhåller sig till omgivningen och gör anspråk på den*, vilket legat till grund för val av metoder. Tillsammans med två av uppsatsens uppställda huvudfrågeställningar 'Vad är syftet med Värnhemstorget enligt Malmö stads styrdokument?' och 'Hur använder människor Värnhemstorget?', har val av metoder specificerats till dokumentanalys, vilket utgör studiens huvudsakliga metod, samt de explorativa metoderna icke-deltagande observation och visuell metod. Detta diskuteras i kapitlets tredje avsnitt. Alla avsnitt i kapitel kommer att diskuteras utifrån studiens syfte och uppställda frågeställningar, vidare kopplat till syfte, genomförande och resultat för varje enskild metod. Avsnittet kommer att avslutas med en kort diskussion kring min egen forskarrolls svagheter och styrkor.

3.1 VETENSKAPLIG ANSATS

Mitt val av vetenskaplig ansats har sin grund i studiens syfte och de frågeställningar jag ställt upp att försöka besvara. Studiens epistemologiska grundantagande att det är möjligt att få kunskap om något, men jag ställer mig med många andra samhällsvetare som hävdar att denna icke är objektiv eller orubblig. Mänskligt beteende kan ej tolkas deterministiskt, det finns inte ett specifikt, beständigt mänskligt beteende, utan är relationellt och kontextuellt påverkbart (Flowerdew et al. 2005:25). Anthony Giddens

menar t.ex. att det sociala livet måste förstås på olika nivåer, strukturella, institutionella och som agenter. Dessa strukturer och agenter samspelar, och kan både förändra och begränsa varandra. Detta kan förstås genom beteende och mänskliga praktiker och strukturella arrangemang (ibid. 2005:27). Verkligheten inom hermeneutiken är, enligt Harding et al. (2014:16), "[...] inseparable from human subjective perceptions", samt en del av mänskliga upplevelser. Subjektivitet och tolkning menar de vidare är viktigt inom hermeneutiken för att förstå och förklara exempelvis beteende. "People do not simply receive raw sensory data; they experience things and interpret them simultaneously" (Harding et al. 2014:16). Realismen ligger i linje med positivismen som menar på att det finns en verklighet som är oberoende av mänsklig perception, och utmanar därmed hermeneutikens uppfattning kring subjektivitet. Samtidigt som realismen håller med om att det finns mycket inom samhällsvetenskapen som inte kan observeras direkt. Kortfattat är realismen grundat i empirisk undersökning, tolkat genom teorier. Ontologiskt ligger kritisk realism närmare min ansats. Den är *kritisk* till om verkligheten är som vi uppfattar den, men grundar sig på en *realism* som utgår från att det finns en extern verklighet som existerar som är oberoende om vår kunskap om den, och som ger upphov till våra intryck av den. Ontologiskt skiljer sig kritisk realism mot positivism, då känslighet och reflexivitet i metodprocessen, och gentemot framtagen data, är essentiellt, skriver Pratt (1995:68).

Inom samhällsvetenskapen är tolkning oundvikligt (Flowerdew et al. 2005:18), då fokus ligger på människan och dens aktiviteter samt orsaker och konsekvenser. Dessa är både komplexa och mångfaldiga, därmed är många tolkningar möjliga, så även inom min studie som bygger på kvalitativ data. Mitt intresse för studien ligger främst i att tolka hur människor samspelar med platsen, hur de rör sig på platsen och använder platsen. Detta ligger inom inriktningen humanistisk geografi, med ett hermeneutiskt förhållningssätt och influerad av kritisk realism. Inom den humanistiska geografin är mänsklig upplevelse och förståelse för världen runt omkring oss centrala teman, och vilket jag avser undersöka med valda metoder. Uttryckt av Nayak et al. (2011:52) så finns det inte endast en uppfattning om de platser vi befinner oss i, utan dess betydelse produceras och reproduceras av dess användares upplevelse av och på platsen. Den centrala, underliggande frågan för den humanistiska geografin uppehåller sig med är av stark antroposofisk art: vad innebär det att vara människa? Vidare, hur kan detta förstås inom koncepten för rum och plats (Nayak et al.

2011:52). Detta är även centrala teman inom existentialismen och fenomenologin. Förståelse för hur rumsliga praktiker blir till genom mänskliga värden och uppfattning (ibid. 2011:53). Detta med större fokus på individuella upplevelser av verkligheten, utan att försöka komma fram till essentiella sanningar.

3.2 FALLSTUDIE SOM ÖVERGRIPANDE METOD

Fallstudie är den övergripande metoden för studien och det geografiskt och tidsmässigt avgränsade fältet är fokus för denna. Metoden fokuserar på ett fenomen med avsikt att göra djupgående redogörelser för händelser, förhållanden, processer och erfarenheter som förekommer i detta enskilda fall. "Målsättningen är att belysa det generella genom att titta på det enskilda" (Denscombe 2009:60). Fördelen med fallstudien, och målet med denna studie, är att på djupet synliggöra och få insikter om detaljer som genom andra undersökningsmetoder hade förblivit i det fördolda. Specifikt för metoden är även det holistiska synsättet där sociala relationer och processer förstås dialektiskt (ibid. 2009:60f). Fallstudier bedrivs vanligtvis i en naturlig miljö, ett "naturligt förekommande" fenomen (ibid. 2009:61). I denna studie utgör fallstudien den övergripande metoden, vilket beskriver det förhållningssätt studien har till fältet. Vidare kommer ett flertal undersökningsmetoder att figurera med syfte att generera den data som kommer ligga grund för uppsatsens analys.

Inom ramen för fallstudien gör jag även anspråk på att fältarbetet utgör vad Flyvbjerg (2011) kallar ett *critical case*. Karakteristiskt gällande generaliserbarheten av *critical case* är enligt Flyvbjerg "“if it is valid for this case, it is valid for all (or many) cases.” In its negative form, the generalization would be, “If it is not valid for this case, then it is not valid for any (or only few) cases”" (citattecken original, ibid. 2011:307). Vidare är hans råd för val av *critical case* att välja det fall som är "mest sannolikt" eller "minst sannolikt". Mitt val av plats för fallstudie är grundat på detta koncept. Studiens syfte "hur människan samspelar med platsen" och vidare hur styrdokument samspelar med verkligheten, undersöker från detta perspektiv hur Värnhemstorget är planerat kontra människors verkliga samspel med platsen. I processen för att välja val av plats framkom det att Värnhemstorget beskrevs vara en kollektivtrafiksknutpunkt och att lite liv och rörelse förekommer på platsen (Tykesson et al. 2005, FÖP 2015). Med utgångspunkt i Lefebvres "rumsliga triad", med inriktning

critical case, undersöks 'det skapade' och 'det uppfattade rummet'. Med detta som bakgrund går fallet därmed under kategorin "minst sannolikt" för samspel mellan människa och omgivning och dess verifierbarhet ligger således i Flyvbjergs positiva generalisering, för detta fall är formuleringen alltså "ifall människor samspelar med Värnhemstorget, är det giltigt för många andra fall".

3.3 DOKUMENTANALYS

Genom dokumentanalys av Malmö stads befintliga och aktuella styrdokument är avsikten att besvara studiens huvudfrågeställning 'Vad är platsens syfte enligt Malmö stads styrdokument?'. Tyngdpunkten ligger på analys av *Översiktsplanen Malmö stad* (ÖP 2014) och Detaljplanen för Värnhemstorget (DP 1998a). *Översiktsplan för del av Kirseberg- fördjupning av översiktsplan för Malmö* (FÖP 2015) och skriften *Kulturmiljön kring Värnhem* (2005) kommer att användas som kompletterande material i analysen, vilket diskuteras vidare nedan.

Dokumentanalysen är gjord efter Denscombes (2009:307) modell innehållsanalys, vilken innebär att en isolerar textavsnitt och bryter ner dem i mindre delar, samt relevanta kategorier för analysen av data. I mitt fall innebar detta i praktiken att en initial fullständig genomläsning av de olika styrdokumenteten gjordes för att få en helhetsblick av styrdokumentets innehåll. Därefter gjordes en systematisk sökning med fraserna "värnhemstorg" och "torg", både av ÖP (2014) och FÖP (2015), med varierat resultat. Eftersom ÖP endast gav generella svar på min frågeställning, användes även en fördjupad översiktsplan av området Kirseberg i Malmö. Detta område ligger intill Värnhemstorget och är under omvandling, vilket involverar och påverkar intilliggande områden, däribland Värnhemstorget. Syftet med att studera ÖP var att få övergripande förståelse för Malmö stads visioner och mål, vilka direkt eller indirekt kan påverka studieområdet. För att få djupare förståelse för Värnhemstorgets syfte studerades den aktuella detaljplanen för området. Denna antogs av kommunfullmäktige 1998 och färdigställdes under början av 90-talet. Dagens befintliga Värnhemstorg är grundat på detta dokument, gällande syfte och dess huvuddrag. Därmed kommer detta dokument stå för det studiens huvudsakliga empiriska underlag för att besvara frågeställningen 'Vad är Värnhemstorgets syfte enligt Malmö stads styrdokument?'.

3.4 OBSERVATIONSMETODER

Den empirin som avser besvara den tredje frågeställningen 'Hur använder människor Värnhemstorget?' kommer att samlas in genom icke-deltagande observation samt visuell metod. Vidare följer en redogörelse för de specialiserade frågorna. (i) *Vilka människor rör sig på Värnhemstorget?* syftar till att ge en indikation på vilka platsanvändarna är för att få en bredare förståelse för platsen och dess användare och användning. Olika kategorierna kommer att användas under den visuella metoden och den icke-deltagande observationen (se bilaga 3 för alla kategorier). Kategorisering av människor genom icke-deltagande observation är högst subjektivt och fungerar därmed endast som indikationer och kommer inte att användas i generaliserande syfte. Beträffande frågan (ii) *Hur ser Värnhemstorget ut fysiskt?* är av ren deskriptiv karaktär och viktig att besvara då platsens fysiska struktur sätter ramarna för det mänskliga skådespelet, samspelet och interaktionen med platsen. Platsens fysiska struktur är viktig att skildra för att få en förståelse för platsens materiella struktur, vilken utgör platsanvändarnas [fysiska] möjligheter och begränsningar. (iii) *Vilka aktiviteter ägnar de sig åt?* är fokus på vilka rörelser och flöden som kan identifieras på platsen. (iv) *Hur interagerar människan med omgivningen?* är relaterad till föregående frågor men med skillnaden i fokus, hur den fysiska strukturen påverkar människors aktiviteter på platsen. (v) *Hur approprierar människor platsen?* syftar till att besvara om och hur människor tar platsen i anspråk, implicit och explicit. Detta hoppas kunna ge vidare förståelse för användarperspektivet. (vi) *Finns det gemensamma nämnare/skillnader gällande människor och funktionsutövandet?* syftar till att försöka identifiera just gemensamma nämnare för att på så sätt kunna dra slutsatser kring övergripande teman gällande samspelet mellan människa och plats.

3.4.1 ICKE-DELTAGANDE OBSERVATION

Observationstypen som används i denna studie är av det icke-deltagande slaget. Den består av direkt observation, på fält och i den naturliga miljön. Med ett semi-strukturerat observationsschema, baserat på de specialiserade frågeställningar som ställts upp för studien, samlas empirin in. Denscombe (2009) betonar att perceptionen hos forskaren oundvikligen kommer att påverka insamlingen av data, så även i mitt fall. I ett försök att stävja detta använde jag mig av ovannämnda observations-

schema, samt inkluderade ytterligare en observationstyp: visuell metod, vilken kommer att diskuteras vidare i nästa avsnitt.

Tre saker angående minnet som är viktigt att vara observant på när en använder sig av observation som metod är förtrogenhet (vad vi är vana att se), tidigare erfarenheter och nuvarande tillstånd, vilket påverkar hur vi tar emot information, därmed finns det alltid ett inslag av tolkning (Denscombe 2009). Metoden avser besvara studiens tredje huvudfrågeställning 'Hur använder människor Värnhemstorget?' och med hjälp av dess specialiserade frågeställningar har ett observationsschema utformats (se bilaga 2). Observationsschemat har därmed som syfte att minimera de variationer som uppstår under observation som är beroende av min perception av händelser och situationer. Strävan är att detta observationsschema skall kunna användas av alla observatörer på samma fält och få likvärdiga resultat. Materialets kvalitetssäkring gällande validitet, reliabilitet och överförbarhet diskuteras kort nedan. Validitet bedömer jag utifrån vad Fangen (2005) beskriver som epistemologisk validitet, vilket innebär att kunskapen bedöms utifrån om den kan bidra till önskat resultat. Syftet med studien är att undersöka samspelet mellan människa och plats, och hur det kan ge kunskap och förståelse för att planeringsprocesser får större möjlighet att uppnå mål och visioner. Här bör även tilläggas att metoden har en explorativ karaktär. Ur reliabilitetssynpunkt bör studien betraktas utifrån dess begränsningar och avgränsningar. Det empiriska material som tagits fram under dessa förhållanden utgör en del av de tolkningar som kan göras av fältet. Den är därmed både selektiv och komplementär till sin karaktär. Fangen (2005) menar på att det är omöjligt att uppnå samma resultat från två olika observatörer, då verkligheten är komplex, men detta gör inte studiens empiriska material ogiltigt. Studiens överförbarhet, eller generaliserbarhet, har även diskuterats i avsnittet ovan gällande *critical case* som fallstudie. Där argumenterar jag för att Värnhemstorget karaktäriseras för att vara ett "minst sannolikt fall" vilken generaliserbarheten grundar sig i (Flyvbjerg 2011).

In situ, observationsperioderna, betonar Denscombe (2009) utgör en viktig aspekt för att säkerställa ett representativt urval av det som representeras. Metoden har därför genomförts under helg och vardag, morgon, dag och kväll. På grund av tidpunkten för uppsatsens tillblivelser har endast observationer kunnat göras under nuvarande vårsäsong, där väder och vind oundvikligen påverkat människors samspel med platsen. Fangen (2005) lyfter fram hur observatörsrollen kan vara svår att smälta

in i övrig omgivning och då riskerar ha inverkan på studieområdet, men att risken på en offentlig plats är mindre, om forskaren uppför sig som de övriga närvarande. En strävan under mina observationer är att försöka förstå och tolka fältet emiskt, alltså från fältets närvarandes perspektiv, snarare än etiskt.

Tolkningsprocessen består av att kategorisera fältarbetsmaterialet, först genom rymliga deskriptiva kategorier för att sedan dela in dem i mindre kategorier för att kunna se mönster och detaljer i materialet (Fangen 2005:103f). Vidare är den analytiska principen för tolkningsprocessen av kulturanalytiskt slag, där ett av greppen är *kontrastering*, vilket är mitt huvudsakliga verktyg, där utgångspunkten är de kontrasterande kategorier kaos/ordning, rationell/irrationell. Fangen (2005:250f) lyfter fram att "det är viktigt att ge lika stor uppmärksamhet åt motsägelser och avvikelser som åt mönster och sammanhang". Detta med syfte att få fram de implicita fenomenen på Värnhemstorget.

Min strävan är att presentera kontexten för observationerna i så hög grad som möjligt för att ge läsaren möjlighet att bedöma de tolkningar jag gjort. Detta är också en av anledningarna till mitt val att använda visuell metod som komplement. Med utgångspunkt i Fangens (2005) syn på presentation av empiriskt- och tolkningsmaterial kommer jag genomgående försöka presentera *varifrån* materialet kommer och *vilket sammanhang* det framkommit i.

Observationsmaterialet är selektivt, utifrån studiens syfte och frågeställningar. Då studien undersöker samspelet mellan människan och plats, i detta fall Värnhemstorget, kommer observationerna främst att fungera vad Fangen (2005) beskriver som illustrerande exempel. Dessa, menar hon, kan tjäna som "bevis" för påståenden och göra fenomenen mer begripliga. Idealet, skriver Fangen (2005), är att tränga bakom det självklara, att vara känslig för fältet, ha en kritisk blick mot den egna rollen och tolkningar, samt försöka finna kunskapen i det som en ser. Fokus i denna studie är på icke-verbal kommunikation- däribland rörelser, placering i rummet och kroppsspråk. Denna studie har som metod icke-deltagande observation, med fokus på människors samspel med platsen Värnhemstorget. Fangen (2005) lyfter fram att genom att inte delta i direkt samspel med människor är det svårt att åstadkomma goda tolkningar eftersom en inte deltar i kommunikationen. Även om mycket av informationen finns i människors verbala kommunikation, anser jag att den fysiska omgivningen kan tolkas utifrån människors icke-verbala uttryck och samspel med densamma, utifrån stu-

diens syfte. Perspektiv på detta har lyfts fram i avsnittet för tidigare forskning.

3.4.2 VISUELL METOD: VIDEO

Den visuella metoden kommer specifikt att bestå av att filma på platsen, både statisk och handhållen kamera. Min videokamera bestod av min mobiltelefon som jag höll upp framför ansiktet riktat ut mot torget. Jag ömsom filmade, fotade och skrev fältanteckningar, dessa på telefonen eller i ett anteckningsblock. Två kritiska aspekter bör här beröras. Det första gäller dess subjektivitet, där filmaren väljer vinklar, tidpunkt samt plats för filmning vilket därmed kommer att påverka datainsamlandet. Det andra gäller även forskarens och filmandets påverkan på platsen och människors beteende. Dessa aspekter kommer att diskuteras nedan.

Min upplevelse av fältet kommer oundvikligen påverka materialet, både gällande filmupptagning och sedan under analysen. Gällande videometod är Fangen (2015) skeptisk och menar på att metoden innebär stark påverkan på de människor som studeras. Vad gäller foto är hon mer positivt inställd då detta har möjlighet att förstärka förmedlingen av det visuella. Jag vill dock påstå att även videomaterial har möjlighet att förstärka förmedlingen av det visuella och därmed ge läsare (eller betraktaren) en större inblick i fältet. Garrett argumenterar för att digital video är ett användbart metodologiskt verktyg inom kulturgeografin då den har fördelen att kunna producera en rik kulturell dokumentation. Inom geografin argumenteras film vara en spridningseffektiv metod, men där texten fortfarande dominerar som presentationsform av data (Garrett 2010:522, 524-526). Dels kan filmmetoden agera som en dokumentation av fältarbete, underlag för data att transkribera till text, eller som Sarah Pink argumenterar, citerat av Garrett (2010:526), ett sätt att "samla in multisensoriska och kombinerade erfarenheter, representerat med olika intensitet i olika media" (författarens översättning). Metoden möjliggör även insamlande av immateriell information, såsom små rörelser och uttryck, något som varit av essens i denna studie. Visuell metod är även ett bra val för att möjliggöra analyser av större rörelser, rytmer och flöden på en plats. Detta gäller även att fånga upp människors interaktion i större grupper och på offentliga platser (ibid. 2010:526). Författaren argumenterar även att, tillskillnad från andra dokumentation av fält, så erbjuder film en alternativ representation (ibid. 2010:521).

Triangulering innebär att det under all visuell produktion pågår en triangulerad subjektiv konstruktion av kamerapersonen, medverkande och mottagare, vilket innebär att metoden är högst subjektiv och därmed måste metoden diskuteras vara en dokumentation och triangulerad representation (Garrett 2010:527). Triangulering omöjliggör dessutom full kontroll över processen. Ur denna aspekt är studien etiskt problematisk då medverkande inte är införstådda med varken studien eller den visuella dokumentation i förväg, något jag försökt att motverka genom att vara tydlig *när* jag filmar. Det är ett etiskt övervägande, där det till trots inte är förbjudet att filma på offentliga platser, samtidigt som jag känner stor respekt för människors integritet.

Reflexiviteten är inom visuell metod, liksom inom de flesta metoder, viktig. Garret (2010) lyfter fram att film bör betraktas som en upplevelse, då filmprocessen med kameravinklar, redigering etc., är subjektiva. Tolkning och betydelse av filmaterialet är beroende av alla dessa faktorer, samtidigt kan den ses som ett uttryck för vårt eget medvetande (Garrett 2010:527). Det är därmed, återigen, omöjligt att tala om filmproduktion som en objektiv process eller produkt. Dock kan självreflexiviteten erbjuda transparens och kontext för empirin. Kameravinklar, fokus, tidpunkt och subjekt- och objektval är viktiga aspekter gällande det empiriska utfallet.

3.5 REFLEKTION KRING FORSKARROLLEN

Med grund i min vetenskapliga ansats och förhållningsätt från ett humanistiskt geografiskt perspektiv med människan i fokus vill jag förtydliga studiesubjektens position som människor med subjektiva erfarenheter och upplevelser, för att undvika att hamna i ett kliniskt, objektivt förhållningssätt till studien. Här vill jag även betona att min egen subjektivitet och perspektiv kan ha påverkan på studien och att detta därmed bör hållas i åtanke när uppsatsen läses. Som västerländsk, vit kvinna utan synliga funktionsvariationer, 80-talist med medelklassbakgrund, är erfarenheter som troligtvis formar min perception och upplevelse. Min ideologiska förankring ligger åt vänster. Min egen upplevelse av torget under mina observationer är av ett helt annat slag än när jag tidigare vistats på platsen privat. Detta är en plats jag vistats på som fotgängare, cyklist och motionär med syfte att gena till andra destinationer eller vänta på bussen, och vid enskilt tillfälle som mötesplats. Jag har därmed sällan tidigare uppehållit mig på Värnhemstorget under längre perioder. Min förförståelse för platsen är

baserat på rykten om att "a-lagare" och skejtare uppehåller sig på platsen. Under observationer har jag dock försökt att gå in på fältet som om för första gången. Fangen (2005:49) menar på att vi inte kan befria oss från förförståelsen och att det därmed med är viktigt att skriva ner sina inledande antaganden innan en går ut i fältet för att sedan kunna jämföra dessa med dessa intryck. Vikten av att närma sig fältet med ett öppet sinne är något som både Fangen (2005) och Tuan (1977) betonar. Samtidigt anser Fangen att ett bagage med kunskaper ändamålsenliga för studien av området är nödvändigt, något hon kallar för förförståelsehorisont, för att möjliggöra ett holistiskt tolkningsangrepp. Vidare menar hon på att det är i diskrepansen mellan förväntningar och verkliga fynd som de mest intressanta data ligger (Fangen 2005:49ff). Vidare menar hon på att reflexivitet av forskarrollen i studiens alla delar är essentiell för forskningens transparens och vetenskaplighet, där studiens olika val, påverkan och intryck ligger öppen för granskning (ibid. 2005).

Mitt val av sittplats vid observationstillfällena, samt filmning, kan ha påverkat fältet, då jag kan ha upplevts av torgets besökare som ett störande moment. Att bibehålla miljöns naturlighet, är enligt Denscombe (2009) viktigt, att smälta in i bakgrunden, men samtidigt placera sig på ett ställe med överblick. Utifrån Fangens (2005) bedömning att fältet påverkas mindre av en icke-deltagande observatör på en offentlig plats, så bedömer jag att mitt beteende inte har påverkat fältet avsevärt, med reservation för filmningstillfällena, vilket diskuterats i tidigare avsnitt. Att befinna sig på platsen för studien, i rummet med studieobjekten gjorde starkt intryck på mig. Det gav mig en direkt erfarenhet av platsen, kroppslig interaktion med den fysiska strukturen, min perception och kognition påverkades på så vis att det var både en kroppslig och emotionell upplevelse. Därmed upplever jag även att jag får möjlighet att göra båda implicit och explicit information tillgänglig genom mina egna upplevelser och förnimmelser. Denna upplevelse är givetvis subjektiv och högst påverkbar av min person. Dock anser jag att dessa reflektioner är relevant för djupare förståelse av fältet. Under mina observationer har jag i slutet tagit tid att flytta runt mig i rummet på samma sätt som mina studiesubjekt och på så sätt fått en inblick och förståelse för hur deras positioner i rummet kan ha upplevts.

4 EMPIRISKT MATERIAL

Studiens tredje frågeställning lyder: 'Vad är syftet med Värnhemstorget enligt Malmö stads styrdokument?'. I kapitlets första del redogörs det resultat som framkommit genom studiens dokumentanalys, vilket avser besvara ovanstående frågeställning. Dessa resultat presenteras separat med motivationen att styrdokumenterna har olika geografiska avgränsningar, mål och syften. Materialet från DP Värnhemstorget (1998a) presenteras i större drag då dokumentet är så kort. Därefter följer en redogörelse av materialet från observationsmetoderna, vilket avser att direkt besvara studiens tredje frågeställning 'Hur använder människor Värnhemstorget?'. Detta kommer sedermera utgöra underlaget att besvara och diskutera den första huvudfrågeställningen i kapitel 5 och 6. Observationsfilmerna går att finna via länk (se bilaga 3).

4.1 STYRDOKUMENT

4.1.1 ÖVERSIKTSPLAN MALMÖ STAD

Olika teman kan skönjas gällande översiktsplanens mål och syfte angående torg i Malmö stad. Det första är den (1.1) *sociala aspekten kopplat till den fysiska strukturen*. Den fysiska miljön utgör ett ramverk för social interaktion där stadsrum utgör den kontaktyta för möten mellan människor. "Stadens fysiska struktur – dess rumsliga organisation – samt utformning av gator, torg, parker och bostadskvarter, placering av mötesplatser och så vidare, ska bidra till en god samhällsutveckling." (ÖP 2014:16). Detta syftar till att skapa förutsättningar för en socialt bättre sammanhållen stad, för att främja och stimulera demokrati och delaktighet, samt jämställdhet, trygghet, tillgänglighet, folkhälsa och rättvisa (ibid. 2014:22).

Det andra temat är (1.2) *fysisk och mentalt välbefinnande kopplat till grönska*, där grönska och gröna stråk i utemiljöer med olika karaktär betonas som viktigt. Gröna stråk utgör vad ÖP beskriver som "pärlband med olika typer av gröna kopplingar" (ÖP 2014:37). De gröna kopplingarna har enligt ÖP som syfte att öka det fysiska och mentala välbefinnandet för stadsinvånarna.

Det tredje temat handlar om den (1.3) *fysiska strukturen kopplat till den kognitiva uppfattningen av staden*. "Betydelsefulla målpunkter som torg, parker och stationer ska kopplas samman bättre för fotgängare. Det kan också handla om att genom olika åtgärder minska mentala avstånd" (ÖP 2014:43). Stadens liv formas av den fysiska strukturen. "Den fysiska miljön är ett ramverk för social interaktion i en stad och är därmed en grundläggande förutsättning för stadens liv" (ibid. 2014:16).

Tema (1.4) *den mänskliga skalan*. Människan, dens behov och aktiviteter skall tas i beaktning när trafiknätet byggs ut. "Prioriteringar mellan å ena sidan plats för olika trafikslag och å andra sidan utrymme för bebyggelse, torg, mötesplatser och parker måste, för att kunna uppnå stadens mål och vision, ske med en helhetssyn på staden, och inte enbart utifrån anspråk från enskilda intressen [...]" (ÖP 2014:42).

Slutligen utgörs det femte temat av (1.5) *aktiviteter kopplat till torg*. Sociotoper benämns som en aspekt som skall stimulera det mänskliga välbefinnandet i staden. Sociotoper är benämningen på "[...] flera slags utemiljöer med olika karaktär: såsom mötesplatser, torg, parker för rekreation och lugna platser för avkoppling, möjlighet till motion och fritidsaktivitet" (ÖP 2014:37). Kommers av olika slag är inkluderat i torgaktiviteterna, detta uttryckt i ÖP att torg skall ha en mångfald av aktiviteter (ibid. 2014:9, 33).

4.1.2 DETALJPLAN VÄRNHEMSTORGET

I huvuddrag beskrivs det befintliga³ "Värnhemstorget [vara] en central plats och en mötespunkt i stadsdelen. Torget är också en viktig knutpunkt för busstrafiken. Planens syfte är att göra det möjligt att iordningställa ett omsorgsfullt gestaltat torg och att anlägga en väl fungerande bussterminal" (DP 1998a:1). Vidare i avsnittet gällande

³ Förtydligande: detta citat beskriver Värnhemstorgets befintliga skick 1997, innan ombyggnationen.

Värnhemstorgets historik beskrivs det vara och har varit "en viktig knutpunkt för kollektivtrafiken, tidigare för spårvagnar och nu för bussar" (ibid. 1998:2). Gällande befintliga förhållanden [1998] beskrivs torget ha en central roll i nordöstra Malmö, och upptas framförallt av busskörväg och refuger, utan någon yta som uppfattas som en avgränsad och sammanhållen torgyta. (ibid. 1998:3). Kungsgatan sträckte sig ursprungligen ända fram till Östra Förstadsgatan, men idag har Kungsgatans esplanad lösts upp och "hackats sönder vid Värnhemstorget på grund av trafikens utrymmesbehov. Marken består överhängande av trafikytor, men några enstaka träd finns kvar.

Förslaget i DP (1998a) är uppdelat i två delar: 'torg' och 'bussterminal', samt ett avsnitt som behandlar hur gator och trafik kommer att påverkas av ombyggnationerna. Dokumentanalysen behandlar de två första delarna. Förslaget inleds med att det "innebär att en stor sammanhållen torgyta iordningställs norr och öster om kvarteret Hugo. Torget avgränsas mot Östra Förstadsgatan av en terminalbyggnad och mot Föreningsgatan av en samlad trädvolym" (DP 1998a:3). Ur detta uttolkas det första temat (2.1) *torg*.

"Ett stråk med granithällar och i marken infälld belysning kommer att markeras diagonalt över torget. Stråket är ej avsett att fungera som ett gångstråk utan är en arkitektonisk utformning, en konstnärlig utsmyckning som skapar variation i torgets markbeläggning och belysning [...]" (ibid. 1998:3).

Olika typer av gröna inslag ingår i Värnhemstorgets tilltänkta fysiska struktur.

"Kungsgatan förlängs fram mot torget. Två trädrader kommer att begränsa en yta med blomsterplanteringar, gräsytor och en smal vattenyta. Bänkar föreslås stå i södervänt läge och med en låg mur bakom som avgränsning mot busshållplatserna i norr" (ibid. 1998:3).

Med ombyggnationen av infrastrukturen byggs även den fysiska strukturen för fotgängare och cyklister om:

"Trottoarerna utanför kvarteren Rolf och Svante breddas. Lokalbussarna får hållplatser på båda sidor av Östra Förstadsgatan. De bussar som inte ska köra in på Östra Förstadsgatan får hållplatser längs Föreningsgatan. Marken mellan kvarteret Hæggen [...] och Föreningsgatan kommer att iordningställas med hållplatser, cykelbana och cykelparkering" (ibid. 1998:4).

Nästföljande tema baseras på avsnittet för de förslagna förändringarna som inkluderar kollektivtrafik, gator och övrig trafik- Värnhemstorget som (2.2) *kollektivtrafiksnod*, där "[b]ussterminalens hållplatser placeras runt torget för att ge samtliga busslinjer korta och gena körvägar" (DP 1998a:4). Infrastrukturen avser att förbättra kollektivtrafikens effektivitet och smidighet.

"Regionbussarna som kommer till Malmö kör in på en separat bussgata, parallellt med Östra Förstadsgatan, och släpper av resenärer. Byten mellan regionbuss och lokalbuss stannar vid Östra Förstadsgatan, blir mycket smidiga. Regionbussarnas hållplatser för påstigande resenärer på väg ut ur Malmö placeras på Kungsgatans norra sida, in mot det gröna stråket, och kommer inte att belastatrottoarerna utanför husen i kvarteret Gotthard" (ibid. 1998:4).

Ytterligare två teman utläses i DP (1998a), där det ena är (2.3) *plats för rörelse*, vilket även inkluderar Värnhemstorget som mötesplats:

"Skärningspunkten mellan Kungsgatan och Värnhemstorget blir en mötesplats där riktningar och rörelser knyts samman. Denna mötesplats bör befästas i ett landmärke i Kungsgatans förlängning. Landmärket planeras som en voljärliknande, kubisk spaljékonstruktion placerad på en plattform några trappsteg över markplanet" (DP 1998a:3).

Fotgängare har en uttryckt tydlig plats på torget, där torget beskrivs som "[...] lättillgängligt med många entrévägar in och gående kan röra sig över hela torgytan" (ibid. 1998:3). Torget planeras även få många andra olika typer av aktiviteter där

"[L]andmärket och plattformen [...] tillsammans [kan] utgöra en scen och ett rum för aktiviteter på och i anslutning till Värnhemstorget; musik, teater, utställningar, ljus- ljud- och vattenspel. Området sydväst om plattformen föreslås som lämpligt för uteservering och kafé" (ibid. 1998:3).

Det fjärde temat är Värnhemstorget som (2.4) *väntplats*, vilket är baserat på kollektivtrafikens behov av väntplatser och uppehållsrum. "Terminalbyggnaden placeras på "busstorgs-ön" mellan Värnhemstorget och Östra Förstadsgatan" (DP 1998a:4). Terminalbyggnaden är en del av de busshållplatser som beskrivit tilltänkta under tema (1.1), denna planeras även inrymma andra funktioner.

"Terminalbyggnaden med sitt skärmtak placeras utmed Östra Förstadsgatan. Byggnaden planeras inrymma vänthall, lokaler för trafikinformation, kontor, kiosk och toaletter. Byggnaden utgör en avgränsning av torget mot Östra Förstadsgatan. Vänthallen blir uppglasad och två passager genom byggnaden ger god kontakt mellan Östra Förstadsgatan och torget" (ibid. 1998:3).

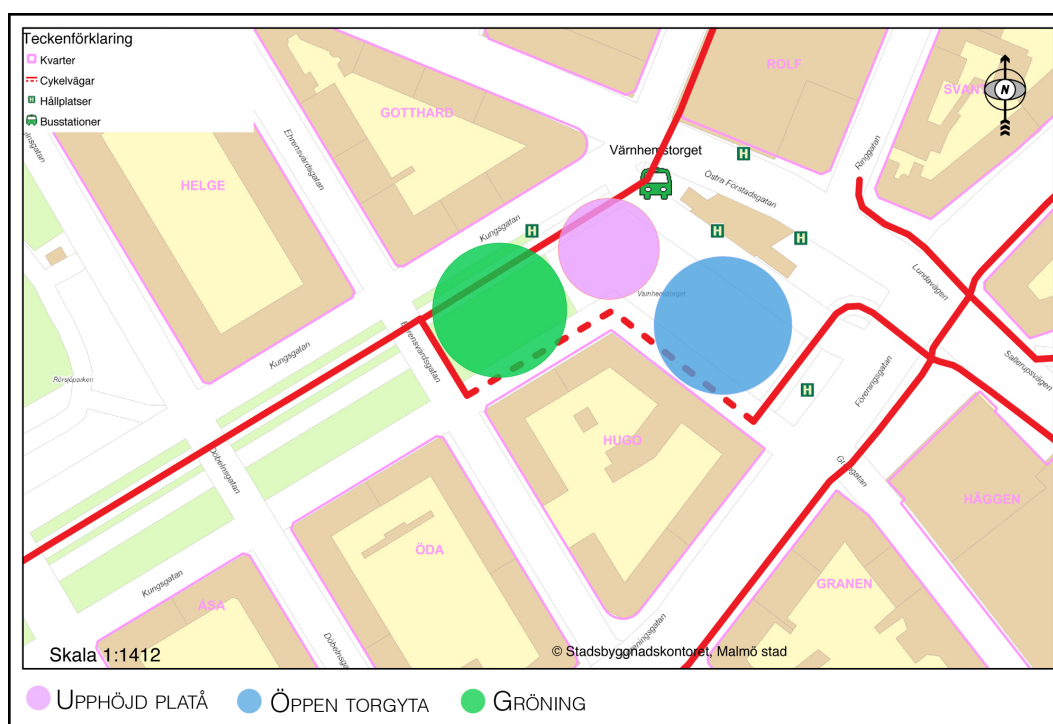
4.1.3 FÖRDJUPAD ÖVERSIKTSPLAN FÖR DEL AV KIRSEBERG

Värnhemstorget ingår inte i den geografiska avgränsningen för FÖP, men berörs i styrdokumentet. Utvecklingen av Östervärn hoppas "läka samman stadens östra och västra delar [...]" (FÖP Kirseberg 2015:7). Behovet av mötesplatser i utvecklingen av planområdet betonas. Speciellt beskrivs kommande Östervärn station som en framtida huvudsaklig mötesplats och kollektivtrafiksnod, tillsammans med Värnhemstorget. Värnhemstorget beskrivs som en redan befintlig stark regional kollektivtrafiksknutpunkt, lokal och regional, och som kommer att stärkas ytterligare med de planerade områdesutvecklingarna (ibid. 2015:5, 10f, 22, 32f, 54). Kollektivtrafiksnoden bedöms även vara en del av "det regionala tillväxtmaskineriet" (ibid. 2015:22): "Östra och västra delarna av Malmö och området kring stationen kan, tillsammans med Värnhem, bli nordöstra Malmös nya "hot spot" med handel, kontor och nöjesutbud. En hög exploatering runt stationen, även på höjden, ska vara identitetsskapande för området. Värdet av att utnyttja marken effektivt i det stationsnära läget har mycket hög prioritet" (citattecken original, ibid. 2015:10f). Attraktiva bostäder och verksamhetsetableringar skall stärka Malmö och Malmös centrum i den regionala strukturen, tillsammans ett rikt stadsliv, kommunikationer och service (ibid. 2015:54).

Sammanfattningsvis är Värnhemstorget omnämnt i FÖP Kirseberg (2015) som en *läkande länk* mellan stadens östra och västra delar, en stark regional *kollektivtrafiksnod*, samt en *mötesplats* och möjlighet att utvecklas till en *attraktiv stadsdel*. Fortsättningsvis anses stadsrummen även vara viktig för en god samhällsutveckling gällande *demokrati*, *delaktighet* och *social hållbarhet*, då de bidrar till att "skapa en gemensam kontaktyta för möten mellan människor och stimulerar demokrati och delaktighet" (ibid. 2015:53). Gemenskap och trygghet skall främjas genom bland annat "funktionsblandning, gångvänlighet och en mänsklig skala" (ibid. 2015:9).

4.2 ICKE-DELTAGANDE OBSERVATION & VISUELL METOD

Alla tre observationstillfällena har karaktäriserats av vårens klimat. Morgon- och eftermiddagsobservationerna var varma och soliga, kvällsobservationen var ruggig, vindstilla, utan nederbörd. Väder och vind påverkar människors utomhusvistelse och beteende, därför har jag medvetet gjort valet att föra mina observationer under liknande vädertillstånd⁴, men under olika tider på dygnet. Detta med syfte att få kontinuitet, men det betyder därmed även att jag endast kommer att dra slutsatser utifrån mina frågeställningar med utgångspunkt i dessa väderförhållanden. Presentationen av observationsmaterialet är uppdelat efter Värnhemstorgets olika karaktärskategorier: 'upphöjd plåtå', 'öppen torgyta' och 'gröning' (egen kategorisering, se figur 4.1). Observationerna från de olika tillfällena presenteras kontinuerligt i texten, under enskild karaktärskategori, med tydligt omnämnt sammanhang och i tidslogisk ordning- från morgon till kväll.

Figur 4.1 Detaljkarta Värnhemstorget med utmarkerade karaktärskategorier. Karta: Malmö stad/Stadsbyggnadskontoret.

⁴ Jag har till trots inte makt över vädret, men har alltså valt observationsdagar utefter väderförhållanden. Detta har således varit en del av min urvalsprocess.

På värnhemstorget är det ett konstant brus och ljud från den trafik som omgärdar platsen. Bilar, bussar och cyklar stannar, startar och rusar runt omkring och skapar vad jag upplever vara en konstant ljudvägg. Den är ihållande men inte dominerande. Den öppna ytan på värnhemstorget upplevs av mig som i en bubbla, en odefinierad och spontan plats där människan dominerar. Den mänskliga skalan utmejslad i ett torg omhuldat av busskurer, lummiga träd och buskar.

4.2.1 UPPHÖJD PLATÅ

Det är tisdag morgon strax efter halv åtta, solen strålar och hela Värnhemstorget sprudlar av folk och aktiviteter (se film 1). Några fotgängare har snabb gång eller joggar lätt från Fg busshållplats till Kg busshållplats. En del genar över platån medan andra går bredvid. En ung kille går i lugn takt och kollar i mobilen utan att kolla upp, rundar samtidigt UHP hörnen, går från ÖFg-hållet, ner mot Eg. På busshållplatsen vid Kg väntar folk. De står i busshållplatsområdet, sitter på platån längs cykelbanan, står uppe på platakanten längs cykelbanan eller står uppe på platån i mitten. De flesta är solo. Några i par som pratar med varandra, majoriteten är vuxna. Många fipplar med mobiltelefoner. En man står på ett trappsteg till platån, går fram och tillbaka, står stilla. Blickar mot hållet bussarna kommer ifrån, kollar mobil, sitter stilla, kollar upp då och då. En vuxen kvinna pratar i telefon och går upp på platån vid rampen, stannar vid kanten. På morgonen karaktäriseras UHP av väntande resenärer i olika positioner och frekvenser. Användningen tolkas som *väntplats* och *kollektivtrafiksnod*, och vidare som *mötesplats*, *sittplats*, *genväg*, och *utsiktsplats*. En stund senare träder en skolklass in på Värnhemstorget.

Från ÖFg går de till regionbusshållplatsen på Kg. Liv, ljud och rörelse tillförs platsen. Vid övergångsstället hoppar en av pojkarna bock över en stolpe. Många barn springer upp på platån, fyller upp platakanten vid Kg. En går över till papperskorgen bredvid mig och slänger ett äppelskrutt, två går runt platån, på granitdelen och den ena säger "tränar inför vandringen", några sitter på platån, en går en runda, en får hjälp att ta på vad som ser ut som solkräm, några dricker dryck. Efter cirka 15-20 minuter kommer en regionbuss som de alla går på.

Användningen kan här definieras som *väntplats*, *sittplats* och *plats för rörelse och lek*.

Det är söndag eftermiddag och platsen är livlig (se film 2). Jag sätter mig i mitten av torget, på ett snett cementblock vid sidan av den upphöjda platån. Trots den lilla höjdskillnaden utgör den en utkiksplats. Från cementblocket har jag uppsikt i alla riktningar. Den första eftermiddagsobservationen från platån beskrivs nedan.

Tre unga tjejer sitter på trappstegen till den upphöjda platån. De pratar livligt med varandra. Två av dem går upp på platån med en fotboll och börjar trixa, medan den tredje sitter kvar och kollar ömsom åt kompisarnas håll och ömsom mot Östra Förstadsgatan. De sparkar bollen till varandra, skrattar, rör sig över hela ytan men drar sig mot hörnet där kompiserna sitter. De har snabba rörelser. Ett gäng yngre killar sitter och står vid ena hörnet och kårar glass. De börjar ropa till varandra, om fotbollsspelande. Ett luftdrag från fotbollen svisar förbi nära mitt öra. Det sitter människor runt om på sidorna av platån, men ingen genar medan fotbollsspelet pågår. Efter cirka 10 minuter går tjejerna och sätter sig igen, innan de lämnar torget.

Platsen approprieras här av två besökare och ger upphov till ytterligare socialt samspel. Tolkat från observationen används platån som *plats för fysisk aktivitet, sittplats, mötesplats och plats för socialt samspel*. Nedan beskrivs ytterligare ett exempel av *plats för socialt samspel och fysisk aktivitet*.

Trappan används även av barn, en vuxen med ett litet barn tränar trappsteg på platån genom att gå upp bärandes på barnet och släpper ner hen och håller i handen för att gå ned för trappstegen. Upprepar. Barnet stannar sedan uppe på platån där den springer runt och jagar fåglar. En liten kille springer upp på platån, hans vuxna anhöriga sitter en bit bort på platåtrappan bortvända, mot solen. Hojtar till pojken ibland. Pojken närmar sig där jag sitter och har en gul bil med sig, börjar köra med den på det lutande cementblocket jag sitter högst upp på. Han börjar interagera med mig. Vuxen ropar honom till sig, han stannar. Han ber mig köra bilen genom att släppa den från där jag sitter så att den rullar ned till honom.

Platsen används även spontant för *inläring* och *lekplats*. Observationerna nedan beskriver torget som *sittplats*, respektive *väntplats*.

En vuxen man sätter sig bredvid mig, börjar prata, säger att han har ont i benen och måste sätta sig ned, jag interagerar smått. Han säger att han måste öppna en öl, öppnar ölen och sitter med ryggen mot mig ca. en meter bort. Äter snax, pratar lite med sig själv (ohörbart). Ca. 15 minuter senare kör en polisbil in på torget och stannar framför mannen, polisen stiger ut och mannen ställer sig upp. De pratar med varandra, kollar i hans väska, pratar (ohörbart) och åker iväg. Mannen går.

Under kvällsobservationen vistas betydligt mindre folk på platsen (se film 3). Det är torsdagskväll och större delen av Malmö är folktomt. En man, 25-35 år, går in på torget och sätter ner sin stora svarta sportväska på platån på den sida som går parallellt med ÖFg. Han kollar sin mobil ett tag och tänds en cigarett efter en stund.

4.2.2 ÖPPEN TORGYTA

När jag kommer till torget för morgonobservationen är där redan två stora vita truckar på plats och två torghandlare som är i full färd att sätta upp sina kommerstäl. Efter 10-20 minuter anländer en till och sedan ytterligare en. När jag lämnar platsen 1.5 timma senare har de öppnat för handel. Ett gäng unga tjejer i slöja går från Fg till Eg, livligt pratande med varandra. En person i träningskläder går i rask fart över torget och pratar i headset. En äldre kvinna på en trehjuling kommer cyklande och kollar i papperskorgen bredvid mig. En skåpbil kommer körande i låg hastighet från Eg till Fg, stannar till bredvid 'Saja tvättservice' och en person hoppar ut och går in. Är där ca 10 minuter och åker sedan iväg. Fler fotgängare tillkommer till busshållplatsen på Kg, de sitter, står och lutar sig. Gående och cyklister genar över torget från korsning ÖFg/Fg till Eg, då och då i en strid ström. Två-tre personer i träningskläder kommer joggandes eller gående. Den öppna torgytan karaktäriseras här av rörelse och aktivitet, den används här som en *plats för kommers, genväg för fotgängare och cyklister, motionsplats och plats för ekonomisk aktivitet.*

Söndag eftermiddag på den öppna torgytan. Utanför pizzerian sitter en pizzagubbe på en pall. En man som samlar pantflaskor kollar papperskorgen, ett par sätter sig på cementblocket vid diagonalen. En liten flicka plockar en blomma från blomsterarrangemanget och ger till en vuxen. Två vuxna kommer gående med två barn på rullskridskor. De sätter sig vid torgets andra cementblock och barnen rullar lugnt runt. Där stannar de i nästan en timma. En cyklist i bra fart genar över diagonalen och saktar ner och tar en omväg då han ser de rullande barnen. En ung kvinna med cykel sätter sig på trottoarkanten på torgets sida av bussterminalen när hennes flaskor flyger iväg, vilken fångas upp av en förbipasserandes fot som lätt sparkar tillbaka flaskan till kvinnan som då ler tillbaka. Tre cyklister i lycra sätter sig vid ett platåns hörn, nere på marken, lägger sina cyklar runt omkring sig, och sitter med ut-

sträckta ben i en trekant. Efter en kort stund går en iväg till kiosken och köper läsk som de sedan dricker. Där stannar de cirka 30-45 minuter. Två unga killar går över torget, en sjunger några fraser på okänt språk, småpratar med varandra. En hund nosar på ett blomsterarrangemang vid det diagonala stråket. En rullstolsburen rullas över torget. Användningen på platsen kan här betecknas som *plats för socialt samspel*, *fysisk aktivitet*, *genväg*, *sittplats*, *viloplats*, *genväg* och *hundrastplats*.

Under kvällsobservationen möts jag av en ung kvinna med blont hår som går i rask takt över torget från korsningen ÖFg/Fg i riktning Kg. Kvinnans kroppshållning är styv och sammanhållen, hon har en handväska över ena axeln som hon håller fast vid och går med korta, raska steg. Kvinnans rörelse och fart indikerar att hon inte har för avsikt att uppehålla sig länge på platsen, användningen tolkas här som *genväg*. Två vuxna och ett barn i barnvagn står i en upplyst busstur på Kg. De pratar och skrattar, interagerar med barnet. Deras närvaro är tydlig, vilket även gäller för de fyra unga killarna som kommer gående från korsningen ÖFg/Fg, går längs den lilla stenvuren och bänkarna parallellt med ÖFg. Torgytan är starkt upplyst. De kommer fram till den sista bänken, som är nymålad ('nymålat' står skrivet på en papperslapp), en av killarna böjer sig ner och tar lätt med handen på bänken och kolla på handen. De fortsätter att stå upp, uppehåller sig vid bänken ett tag, snackar livligt med varandra. De går vidare, längs med KH, i avslappnad takt, medan de fortsätter att konversera, går genom gröningen och fortsätter ner genom Ka. En ung kille sätter ner sin skateboard vid övergångsstället ÖFg/Fg och rullar ner parallellt med Vt och bort till busshållplatsen på Kg där han bärandes på sin skateboard går ner längs bussturerna mot Eg-hållet. Platsen kan utifrån ovanstående tolkas som *väntplats*, *genväg*, *plats för socialt samspel* och *plats för fysisk aktivitet*.

4.2.3 GRÖNING

Många använder gröningen som passage till och från Värnhemstorget, mestadels fotgängare, hundrastare och en del med barnvagn. Under morgonobservationen satt en man, 60-70 år, och läste tidningen i en av buskfickorna. En stund senare kom ytterligare en äldre herre och satte sig. Gröningen är grön och lummig, skapar en svalkande oas i det öppna betonglandskapet. Tidvis under eftermiddagsobservationen sitter små grupper på bänkarna i buskfickorna. Några rastar sina hundar. Under kvällsobservat-

ionen, är gröningen tom men starkt upplyst. Sammanfattningsvis från de olika observationerna av gröningen kan användningen tolkas som *sittplats, genväg, hundrastplats och plats för socialt samspel*.

4.3 SAMMANFATTNING

Sammanfattningsvis gällande frågeställningen 'Vad är syftet med Värnhemstorget enligt Malmö stads styrdokument?' framgår det av dokumentanalysen av ÖP (2014) följande teman (1.1) *sociala aspekten kopplat till den fysiska strukturen*, (1.2) *fysisk och mentalt välbefinnande kopplat till grönska*, (1.3) *fysiska strukturen kopplat till den kognitiva uppfattningen av staden*, (1.4) *den mänskliga skalan* och (1.5) *aktiviteter kopplat till torg*. Vidare är (2.1) *torg*, (2.2) *kollektivtrafiksnod*, (2.3) *plats för rörelse* och (2.4) *väntplats* de fyra teman som framkommit ur dokumentanalysen av DP (1998a). I FÖP (2015) beskrivs Värnhemstorget vara en *länkande länk* mellan stadens östra och västra delar, en stark regional *kollektivtrafiksnod*, samt en *mötesplats* och *framtida attraktiv stadsdel*. Fortsättningsvis anses stadsrum även vara viktig för en god samhällsutveckling gällande *demokrati, delaktighet* och *social hållbarhet*. Några av dessa aspekter kommer att diskuteras vidare i nästa kapitel, med störst fokus på DP (1998a) och observationsmaterialet, med utgångspunkt i de teman som framkommit i dokumentanalysen av DP (1998a).

Sammanfattningsvis, tolkat från observationerna och utifrån frågeställningen 'Hur använder människor Värnhemstorget?', beskrivs detta fortsättningsvis. Platsen präglas av att vara en (3.1) *kollektivtrafiksnod* vilket ger upp till dess användning som (3.2) *väntplats*, (3.3) *sittplats*, (3.4) *utsiktsplats* och (3.5) *genväg* (både för fotgängare och cyklister). Den används även som en (3.6) *plats för socialt samspel*, (3.7) *mötesplats* och (3.8) *plats för fysisk aktivitet*. Fysisk aktivitet inkluderar här sport, lek, inlärning och motion. Vidare är det även en (3.9) *plats för ekonomisk aktivitet*, (3.10) *viloplats* och (3.11) *hundrastplats*.

5 ANALYS OCH DISKUSSION

Syftet med studien är att undersöka samspelet mellan människa och omgivning- hur människan förhåller sig till omgivningen och gör anspråk på den. I det följande kapitel kommer det empiriska materialet analyseras utifrån uppsatsens teoretiska ramverk, samt utifrån studiens inledande frågeställning 'Hur platsen samspelar med platsen'. Som nämnt tidigare är studien strukturerad efter Lefebvres (1991) "rumsliga triad" och då specifikt från två av dess delar- det 'skapade rummet' och 'uppfattade rummet'. Kapitlets analytiska diskussion kommer sedermera kretsa kring dessa två koncept. Även om studien inte avser komparativ analys är kapitlets upplägg jämförande, i syfte att besvara den första huvudfrågeställningen.

5.1 MÄNNISKANS SAMSPEL MED PLATSEN

Lefebvre (1991) menade på att den "rumsliga triaden" måste förstås dialektiskt. Denna studie behandlar de två koncepten 'det skapade' och 'det uppfattade' rummen. Utifrån det empiriska materialet kan förenklat det skapade rummet delas in två övergripande kategorier: *torg* och *kollektivtrafiksnod*, där den förstnämnda fångar in *plats för rörelse* och den senare *väntplats*. Utifrån dessa kategorier och framkomna kategorier från observationsmaterialet gällandet 'det uppfattade rummet' kan ytterligare kopplingar göras (se figur 5.1).

TORG	KOLLEKTIVTRAFIKSNOD
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Fysisk aktivitet ▪ Ekonomisk aktivitet ▪ Hundrastplats ▪ Mötesplats ▪ Plats för rörelse ▪ Socialt samspel ▪ Viloplats 	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Genväg ▪ Sittplats ▪ Utsiktsplats ▪ Väntplats

Figur 5.1. Sammanställning av metodmaterial.

Torget är primärt skapad för fotgängare med olika fysiska strukturer såsom plåtå, markbeläggning och blomsterarrangemang, vilket jag tolkar att syfta till att sänka farten för eventuella fordon. Den grundläggande formen att uppleva staden, är att gå, menar de Certeau (1984). Fotgängarna, *wandersmänner*, följer stadens struktur och textur med deras kroppar. Poetiskt beskriver de Certeau det som att "these practitioners make use of spaces that cannot be seen; their knowledge of them is as blind as that of lovers in each other's arms" (1984:93). Fotgängarna, genom sina kroppar, formar rummet, skriver det urbana rummets text. I observationen beskrivs detta genom att fotgängarna använder rummet, av mig tolkat, instinktivt genom deras kroppsliga närvaro och i relation till platsens fysiska struktur. Besökarna använder rummet så som det är skapat, men även spontant, kreativt och fantasifullt, efter egna behov. Skolklassen som observerades tog snabbt och avslappnat över plåtån och ändrade dess funktion och betydelse, vilket även observerades hos de fotbollsspelande tjejerna. Plåtåns funktion och användning får här en ny dimension vilket också kan tolkas genom de rörelser användarnas kroppar utgör och därmed skapar nya rytmer i rummet. Detta, för platsen, normbrytande beteende, ger upphov till nya beteendemönster från resterande torgbesökare. Ytterligare ett exempel på kreativt användande är barnet som övar att gå i plåtåns trappor. Användning och betydelse omformar på så sätt den fysiska strukturen. Jag vill påstå att fotgängare, utan funktionsvariationer, är den "trafik"-grupp som har mest kreativt handlingsutrymme i stadsmiljön. De Certeau menar på att "pedestrian movements form one of these "real systems whose existence in

fact makes up the city"" (citering original, 1984:97). Platser kan ses som en palimpsest med olika lager som fylls på av användarna- deras rumsliga praktiker, personliga berättelser och minnen som fyller dem med mening. Det är denna upplevelserika och känslomässiga koppling till plats och rum som skiljer oss från den mer pragmatiska och behovsstyrd betydelse kopplat till densamma. Människors reaktion på rum och plats är komplicerad och komplex. Detta menar Tuan (1977) är kopplat till utvecklingen av kultur, vilken är unikt för människan och påverkar människans normer och beteenden, vilket matas in i dens omgivning, och således påverkar dens attityd och upplevelse av rum och plats. Genom en kontrasterande analys av "torg" och "kollektivtrafiksnod" genom kategorierna kaos/ordning och rationell/irrationell, undersöks vidare hur människor samspelar med platsen. Värnhemstorget är starkt präglad av vardagslivets rörelse och aktiviteter, speciellt som kollektivtrafiksnod, vilket tolkats som platsens rationella aktiviteter och karaktäriseras av ordning. Dessa aktiviteter är även kopplade till ekonomiska och politiska intressen. Takaki et al. skriver att "[t]he body experience in the city is constructed from everyday practices where the behaviours, gestures and movements are responsible for the micro-sociability and spatial dynamics" (2012:441). Kopplat till Tuans (1977) uppfattning att kultur matas in i omgivningen genom människors beteende och normer, påverkas detta även av den kroppsliga upplevelsen genom vardagliga aktiviteter på, och av, platsen. I ett ständigt samspel omformar kropp, beteende och omgivning varandra. Uttryckt av Lefebvre (1991) påverkar den skapade platsen den uppfattade platsen, det dialektiska sambandet är enligt författaren viktigt att förstå när en tolkar en plats. Representationer av rum påverkar det uppfattade rummet, således påverkar attityden och upplevelsen av platsen det skapade rummet.

Huijbens menar även att vardagsaktiviteterna i staden är politiska. Ekonomiska och politiska strukturer och aktiviteter påverkar staden starkt menar Harvey, vilket påverkar människans samspel med den urbana miljön. Harvey betonar att rätten till staden bör betraktas som en mänsklig rättighet, "[d]et är en rätt att omforma oss själva genom att omforma staden" (Harvey 2011:134). Tolkat från exemplet från observationen med mannen som äter snax, är mannens beteende oönskat och representerar ett kaosigt och irrationellt beteende. Harvey pratar här om urban förnyelse och "kreativ förstörelse" (2011:150). Värnhem har en historia av att driva ut socioekonomiskt underlägsna, något som Harvey menar är ihopkopplat med ekonomiska

och politiska intressen. Enligt FÖP (2015) syftar Värnhem även vara del av en urban omvandling för en mer attraktiv stad. I detta finns både ekonomiska och politiska incitament. Även Lund Hansen (2006) menar på att det pågår rumsliga maktkamper relaterat till ekonomiska och politiska strukturer, vilket tar sig uttryck i omvälvande geografiska och sociala förändringar. Kontroll praktiseras i stadsmiljön, av stadsmiljön, menar han vidare, vilket kopplat till FÖP (2015) angående stadsomvandling är processer som även pågår på Värnhemstorget.

Inbyggt på Värnhemstorget är platser för väntan, dels genom terminalbyggnaden och intilliggande busshållplatser. Med olika tidslängd, frekvens, men platsbestämt. Tidsrummet för väntan är temporärt men det skapar även rytmer och rörelser, i samklang med kollektivtrafiken. Därmed kan kollektivtrafiken ge upphov till stora mänskliga rörelser och rytmer, vilken påverkar beteende och normer. Tuan (1977) beskriver hur rumsliga kvalitéer kan beskriva en plats, och vi ser på rum som en uppmuntran till rörelser och plats en plats för paus. Värnhemstorget kan därmed tolkas som en plats för paus. Återigen är platsen skapad för ordning och reda, korta och frekventa uppehåll i form av väntan. Vilket därmed även präglar Värnhemstorgets vardagsrytm och rörelse. Platån, enligt DP (1998a), var tänkt att bli en plats för olika aktiviteter, men karaktäriseras starkt av väntande kollektivtrafikanter på morgonvardagen och möten på helgdagen. Gröningen, är enligt observationsmaterialet, mest använt som genväg och tidvis som mötesplats, den kan tolkas ha en odefinierad användning som inte ligger i linje med Värnhemstorgets skapade funktioner. Den fysiska infrastrukturen beskrivs av ÖP (2014) att utgöra stadens sociala struktur. Vardagslivets rytm på torget utgörs starkt av de temporära, som paradoxalt nog representerar det permanenta på platsen. Infrastrukturen utgör platsens fysiska struktur och utgör ramarna för platsens sociala struktur, vilken är flytande, temporär, och därmed inte kan tolkas som permanent. Simonsen (2013) menar att kroppen är en fenomenologiskt, levd kropp som interagerar med omgivningen och är i en konstant process, tillfällig, samt uttrycksfull och performativ. På samma sätt, vill jag hävda, är omgivningen i en konstant process, och som observationerna visat, tas även Värnhemstorget i anspråk av dens besökare. Platsens funktion och betydelse omformas och anpassas utifrån besökarnas behov. Därmed inte sagt att överhängande samhällsstrukturer begränsar platsens användare och användning. De Certeau menar på att det är fotgängarna som skriver stadens text, att platser för berättelsen är homogen,

dock uppfylld med heterogena och motsägelsefulla texter, vilket även gäller för Värnhemstorget.

Tillskillnad från "den väntande kollektivtrafiksnoden" karaktäriseras Värnhemstorget av olika aktiviteter, både i styrdokument och i verkligheten. Från det förra föreslås torget bli multifunktionellt, med mycket rörelse och aktiviteter. Värnhemstorget skall vara ett torg som inbjuder att stanna kvar på under längre stunder. I verkligheten är det också så, men inte helt i enlighet med DP (1998a). Människors kroppsrörelser och positioner är avslappnade, människor sitter på platån och på marken. Tuan menar att kroppen är i rummet och upptar rum. Detta, ett objektifierande av kroppen, skiljer sig från uppfattningen av människan som ett subjekt och därmed *tar sig plats*, tar världen i besittning. Tuan gör en åtskillnad av kropp och rum där "body is "lived body" and space is humanly construed space" (citering original, Tuan 1977:35). Observationerna indikerar att samspelet med platsen lyfter fram denna åtskillnad. Istället för att vara en kropp i ett rum, tas rummet i besittning genom kroppen. Platsen erkänns som mänskligt konstruerad och konstruerad för mänsklig interaktion. Wunderlich (2008a:98) menar på att den urbana miljön är skapad av människan, vilket utgör urbana platsers begränsningar, därtill består de av fler lager som påverkas av både naturens krafter och de sociala och mänskliga aktiviteterna på platsen. Denna kroppsliga besittningen av rum, menar Tuan (1977), är också kopplat till den mänskliga fysiologin- en upprätt eller sluttande hållning, hög eller låg, producerar olika upplevelser av att vara i och uppta rum.

Det uppfattade rummet, synen på torg enligt ÖP (2014), handlar dels om hur den *fysiska strukturen är kopplat till skapandet av den kognitiva uppfattningen av staden*. Här beskrivs fotgängare vara en del av lösning för att minska mentala avstånd i Malmö stad, och därmed den kognitiva uppfattningen av staden. Fotgängare har därmed en viktig funktion för att binda samman staden. Det är även fotgängarna som avser använda de mötesplatser och knutpunkter, som exempelvis Värnhemstorget avser vara. Gällande torget som mötespunkt utgörs detta främst av platsens sittytter- bänkar och granithällar. Den upphöjda platån fungerar också som sittyta men denna uppskattar jag inte ha det som given funktion, utan är upp till platsens användare att tolka. Därmed utgör platån platsens spontana element. Utan att gå in närmare på dess fysiska konstruktion uppfattar jag den till sin karaktär vara ett stopblock på samma sätt som en bilbula på gatan kan sakta ner farten. Den försvårar och utgör ett hinder för ex-

empelvis cyklister, vilket därmed begränsar rörelser som inte är direkt kopplade till den mänskliga kroppen. Platån tolkar jag även att den betraktas som en säker och trygg plats för fotgängare, då de som befinner sig på platån har observerats vara avslappnade. Detta illustrerades t.ex. genom skolklassens användning av platån. Både Tuan (1977) och Takaki et al. (2012) diskuterar den fysiska kroppen och dess sinnen i förhållande till omgivningen. Tuan (2015) menar på att kroppens rymd och funktioner förhåller sig till den externa världen, och genom dess sinnen internaliserar världen utanför. Det är så vår upplevelse av rum och plats skapas. Bland annat Takaki et al. (2012) och Huijbens (2005) menar på att de vardagliga aktiviteterna utgör livets verkliga representationer och skapar platsens mening och betydelse. De Certeau (1984) menar på att uppifrånperspektivet, som kan kopplas till Lefebvres "det skapade rummet", har spelat ut sin roll. Han menar att de vardagliga praktikerna motsäger sig det urbana praktikerna och vidare att det är fotgängarna med sina kroppar genom sin rytm skapar urbana rum och vägar. Ur detta perspektiv är det torgaktiviteterna som utgör det spontana, fantasifulla och lekfulla samspelet med rummet. Lefebvre menar att det uppfattade rummet är kopplat till det skapade och det levda rummen, där den fysiska strukturen omgärdar handlingen, men människan producerar och reproducerar handlingar och betydelser.

Så, hur samspelar människan med platsen? I dokumentanalysen framkom det Värnhemstorget är en stark regional kollektivtrafiksnod, bekräftat av observationsmaterialet. Värnhemstorget används utifrån detta perspektiv som *genväg*, *sittplats*, *utsiktsplats* och *väntplats*. Detta samspel kan därmed tolkas som rationellt beteende och helt i sin ordning. Det uppfattade ligger i fas med det skapade. Enligt dokumentanalysen framkom det att Värnhemstorget även är skapat som torg, vilket är föga överraskande, men det intressanta ligger i vad detta innebär. DP föreslår att torget skall "blir en mötesplats där riktningar och rörelser knyts samman [...] plattformen kan [...] utgöra en scen och ett rum för aktiviteter på och i anslutning till Värnhemstorget" (1998a:3). Människor samspelar med platsen, rationellt/irrationellt och karaktäriseras av både ordning och kaos. Samspelet ordnas efter vilken typ av användning som är skapad, återigen, huruvida det uppfattade ligger i fas med det skapade. Men kroppen, rörelse, handling och omgivning är i en konstant dialektisk process, influerat av sociala, ekonomiska och politiska strukturer, som omformar platsens och dess användning.

6 SLUTSATSER

Den första frågeställningen som avhandlades handlade om hur Malmö stads styrdokument talar om Värnhemstorgets syfte. Genom studiens empiriska material sammanfattas det att Värnhemstorget syftar att vara ett *torg* med *plats för rörelser* och en *kollektivtrafiksnod* präglad av att vara en *väntplats*. Gällande studiens andra avhandlade frågeställning 'Hur använder människor Värnhemstorget?' indikerade materialet att det används som både en kollektivtrafiksnod, inkluderat vardagsaktiviteter, och ett torg, präglad av mångfacetterade sociala, ekonomiska och fysiska aktiviteter. Utifrån det empiriska materialet och det teoretiska ramverket har studiens första frågeställning diskuterats, vilken handlar om hur människor samspelar med platsen. Både temporära och mer beständiga rytmer präglar Värnhemstorget och utifrån detta har vardaglighetens inverkan diskuterats. Den fysiska strukturen är skapad av människan och används av densamme. Utifrån detta diskuterades hur kroppen i form av fotgängare producerar och reproducerar plats, samt hur känslor för platsen bidrar till uppfattningen av den, och påverkar de känslomässiga banden till densamma. Genom dikotomierna rationellt/irrationellt och kaos/ordning diskuterades grunden till Värnhemstorgets användning. Maktperspektiv diskuterades utifrån ekonomiska och politiska strukturer, vilka även präglar Värnhemstorget, och platsen som kollektivtrafiksnod är en produkt av detta. Sammanfattningsvis samspelar människor med Värnhemstorget, både irrationellt och rationellt, spontant, ordnat och temporärt. Normer och uppfattningar präglar platsen, men det finns även utrymme för att omforma och omdefiniera den. Slutligen, för att skapa förutsättningar för mer levande städer krävs det att planeringen i större grad involverar människors verklighet, utifrån ett användarperspektiv. Därmed föreslår jag att vidare forskning inom ämnet med fokus på människan bör göras.

LITTERATURFÖRTECKNING

- Certeau, Michel de. (1984). *The practice of everyday life. Vol. 1, The practice of everyday life.* Berkeley: University of California Press
- Denscombe, Martyn. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna.* 2. uppl. Lund: Studentlitteratur
- [DP] Detaljplan Värnhemstorget. (1998a). *DP4344 - Beskrivning.* Malmö stad: stadsbyggnadskontoret. Tillgänglig (elektroniskt)
http://kartor.malmo.se/asp/Planer/Planer_lmvm.asp?PLAN=DP4344
(hämtad 2016-05-18)
- [DP] Detaljplan Värnhemstorget. (1998b). *DP4344_1 - Plan del 1.* Malmö stad: stadsbyggnadskontoret. Tillgänglig (elektroniskt):
[http://kartor.malmo.se/asp/Planer/Planer_lmvm.asp?PLAN=DP4344, hämtad 2016-05-18]
- Fangen, Katrine. (2005). *Deltagande observation.* 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi
- Flowerdew, Robin & Martin, David (red.). (2005). *Methods in human geography: a guide for students doing a research project.* 2. [extended] ed. Harlow: Prentice Hall
- Flyvbjerg, B. (2011). "Case Study," in Norman K. Denzin and Yvonna S. Lincoln, eds., *The Sage Handbook of Qualitative Research, 4th Edition* (Thousand Oaks, CA: Sage, 2011), Chapter 17, pp. 301-316.
- Garrett, Bradley L. (2010). *Videographic geographies: Using digital video for geographic research.* *Progress in Human Geography* 35 (2011), s. 521-541. Publicerades första gången 2010. DOI: 10.1177/0309132510388337. Tillgänglig (elektroniskt): [<http://phg.sagepub.com/content/35/4/521>, hämtad 2016-04-22]
- Gregory, Derek (red.). (2009). *The dictionary of human geography [Elektronisk resurs].* 5. ed. Malden, MA: Wiley-Blackwell
- Grip, L. (2010). *Likhetens rum - olikhetens praktik : om produktion av integration i fyra svenska kommuner,* Karlstad: Fakulteten för samhälls-och livsvetenskaper, Kulturgeografi, Karlstads universitet, 2010 (Karlstad: Universitetstr.).
- Harding, Alan & Blokland-Potters, Talja. (2014). *Urban theory: a critical introduction to power, cities and urbanism in the 21st century.* SAGE: Los Angeles.

- Harvey, D., Lund Hansen, A. & Wennerhag, M. (2011). *Ojämlighetens nya geografi: texter om stadens och rummets förändringar i den globala kapitalismen*. Atlas: Stockholm.
- Huijbens, Edward H. (2005). *Void Spaces*, Durham theses, Durham University: Durham. Tillgänglig (elektroniskt): [<http://etheses.dur.ac.uk/2867/>, hämtad 2016-05-05]
- Lefebvre, Henri. (1991). *The production of space*. Oxford: Basil Blackwell
- Lefebvre, Henri. (2004). *Rhythmanalysis: space, time and everyday life*. London: Continuum
- Lund Hansen, A. (2006). *Space wars and the new urban imperialism*, Department of Social and Economic Geography, Lund university: Lund.
- [FÖP] Malmö stad. (2015). *Fördjupad översiktsplan del av Kirseberg*. Tillgänglig (elektroniskt): [<http://malmo.se/download/18.476cfe0814d2ef3bd1818085/1431673101738/13.+Remiss+%C3%96versiktsplan+f%C3%B6r+del+av+Kirseberg.pdf#search='del+av+kirse'>, hämtad 2016-05-06]
- Nayak, Anoop & Jeffrey, Alexander Sam (2011). *Geographical thought: an introduction to ideas in human geography*. Harlow, England: Pearson Prentice Hall
- Pratt, Andy C. (1995). *Putting critical realism to work: the practical implications for geographical research*. *Progress in Human Geography* 19, 1 (1995), s. 61-74. doi: 10.1177/030913259501900104. Tillgänglig (elektroniskt): [<http://phg.sagepub.com.ludwig.lub.lu.se/content/19/1/61>, hämtad 2016-05-25]
- Simonsen, K. (2013). *In quest of a new humanism: Embodiment, experience and phenomenology as critical geography*. *Progress in Human Geography* February 2013 vol. 37, no. 1 10-26. DOI: 10.1177/0309132512467573. Tillgänglig (elektroniskt): [<http://phg.sagepub.com/content/37/1/10.full.pdf+html>, hämtad 2016:05-17]
- Takaki, Emika, Pierre Filion. (2012). *Bodies in movement - Drawing the city rhythm*. Thibaud, Jean-Paul and Siret, Daniel. *Ambiances in action / Ambiances en acte(s) - International Congress on Ambiances*, Montreal 2012, Sep 2012, Montreal, Canada. International Ambiances Network, pp.441-446, 2012.
- Tuan, Yi-Fu (1977). *Space and place: the perspective of experience*. Minneapolis, Minn.: University of Minnesota Press
- Tykesson, Tyke L. & Hedar, Emma (2005). *Kulturmiljön kring Värnhem*. Malmö: Stadsbyggnadskontoret
- Wunderlich, F M. (2008a). *Symphonies of Urban Places: Urban Rhythms as Traces of Time in Space. A Study of 'Urban Rhythms'*. KOHT ja PAIK / PLACE and LOCATION Studies in Environmental Aesthetics and Semiotics VI, VI pp. 91-111. Tillgänglig (elektroniskt): [http://www.eki.ee/km/place/pdf/kp6_07_wunderlich.pdf, hämtad 2016-05-17]

Wunderlich, F M. (2008b). *Walking and Rhythmicity: Sensing Urban Space*. Journal of Urban Design Vol. 13, issue 1, p. 125-139, 2008. London: Barlett School of Planning. Tillgänglig (elektroniskt):
[[http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13574800701803472 - .VIIpY2SGi0Don](http://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/13574800701803472-.VIIpY2SGi0Don), hämtad 2016-05-14]

[ÖP] Översiktsplan Malmö. 2014. *Översiktsplan för Malmö. Planstrategi*. Tillgänglig (elektroniskt):
[http://kartor.malmo.se/op_data_aug_2013/1_planstrategi/planstrategi_karta/html/OP2012_planstrategi_antagen_140522.pdf, hämtad 2016-05-05]

BILAGA 2: OBSERVATIONSSCHEMA

- i. Vilka människor rör sig på Värnhemstorget?
 - Ålder / etnicitet / kön / funktionsvariation
- ii. Vilka aktiviteter ägnar de sig åt?
 - Händelser / situationer / aktiviteter
 - Händelsens / placeringens varaktighet
 - Händelsens / placeringens frekvens
- iii. Hur interagerar människan med omgivningen?
 - Människors placering på torget
- iv. Hur ser Värnhemstorget ut fysiskt?
- v. Finns det gemensamma nämnare/skillnader gällande människor och funktionsutövandet?

BILAGA 4: FILMMATERIAL FRÅN VISUELL METOD

1. MORGON: TISDAG 10:E MAJ 2016, KL. 8:30- 10:00

Tillgänglig (elektroniskt):

<https://www.dropbox.com/s/vmhmhfdm4avwvb8/1.%20MORGON%20Tisdag%2010%20Maj%202016%2C%208.30-%2010.00.mov?dl=0>

2. DAG: SÖNDAG 8:E MAJ 2016, KL. 16:30-18:00

Tillgänglig (elektroniskt):

<https://www.dropbox.com/s/hkoyn35362poodo/2.%20DAG%20S%C3%B6ndag%2008%20Maj%202016%2C%2016.30-18.00.mov?dl=0>

3. KVÄLL: TORSDAG 12:E MAJ 2016, KL. 22:15- 22:45

Tillgänglig (elektroniskt):

<https://www.dropbox.com/s/j4u55iuihx1o0ng/3.%20KV%C3%84LL%20Torsdag%2012%20MAJ%202016%2C%2022.15-%2022.45.mov?dl=0>